

**VILNIAUS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS
KATEDRA**

Dieninės studijų formos
V kurso valstybės valdymo teisės
studijų atšakos studentės
Giedrės Venckutės

MAGISTRO DARBAS

**SEIMO NARIO IMUNITETAI IR INDEMNITETAS – TEISINIO
REGULIAVIMO PROBLEMA**

Vadovas: doc. dr. Vytautas Sinkevičius
Recenzentas: doc. dr. Augustinas Normantas

Vilnius, 2008

Turinys

1. ĮVADAS.....	3
2. SEIMO NARIO IMUNITETŲ IR INDEMNITETO SAMPRATA, PASKIRTIS BEI REIKŠMĖ.....	8
<i>Seimo nario imunitetų ir indemnitetų samprata.....</i>	<i>9</i>
<i>Seimo nario imunitetų ir indemnitetų istorinė genezė.....</i>	<i>12</i>
<i>Seimo nario imunitetų ir indemnitetų paskirtis ir reikšmė.....</i>	<i>15</i>
3. SEIMO NARIO IMUNITETŲ IR INDEMNITETO ĮGIJIMAS.....	19
4. SEIMO NARIO IMUNITETŲ PANAIKINIMO TVARKA – TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI.....	24
<i>Generalinio prokuroro teisė kreiptis į Seimą.....</i>	<i>25</i>
<i>Generalinio prokuroro pranešimas Seime.....</i>	<i>26</i>
<i>Generalinio prokuroro prašymo svarstymas Seime.....</i>	<i>30</i>
<i>Seimo nario administracinė atsakomybė ir jo imunitetas?.....</i>	<i>35</i>
5. SEIMO NARIO INDEMNITETAS.....	38
<i>Neatsakingumas už balsavimus ar kalbas Seime.....</i>	<i>38</i>
<i>Seimo nario veiklos aprūpinimas ir garantijos.....</i>	<i>47</i>
<i>Draudimo apklausti Seimo narį dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo, kaip Tautos atstovo, pareigas, problema.....</i>	<i>55</i>
6. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	58
7. LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	65

1. Įžanga.

Šių dienų moderniose valstybinėse santvarkose parlamento institucija (įvairiose šalyse vadinama skirtingai: kongresas, riksdagas, folketingas, asamblėja, susirinkimas, parlamentas, seimas ir pan. Parlamentas – bendrinis įstatymų leidžiamosios institucijos pavadinimas) – centrinė valstybinės valdžios grandis. Nė viena kita valstybės institucija nėra labiau simbolizuojanti šiuolaikinės demokratinės valstybės valstybingumą, kaip parlamentas.

Visuomeninės santvarkos, valstybės valdžios organizavimo ir veiklos, asmens ir valstybės santykių pagrindus, taip pat prigimtines žmogaus teises, kitas pamatines vertybes įtvirtinančioje 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija)¹ *expressis verbis* numatyta, jog Lietuvos valstybę kuria Tauta, suverenitetas priklauso Tautai (Konstitucijos 2 straipsnis). Aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus (Konstitucijos 4 straipsnis). Pagal Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalį, „Seimo nariai yra demokratiškai išrinkti Tautos atstovai. Jie renkami ketveriems metams remiantis visuotine, lygia, tiesiogine rinkimų teise ir slaptu balsavimu.“ Seimo nariai, sudarydami Tautos atstovybę, paverčia Tautos valią įstatymais ir kitais sprendimais: būtent per Seimą – Tautos atstovybę – Tautos valia įgauna valstybinės valios formą.²

Pirmiausia Konstitucijoje, kaip pagrindiniame ir didžiausios teisinės galios teisės akte, įtvirtinami Tautos atstovo (Seimo nario) teisinio statuso pagrindai, kuriuos konkretizuoja ir papildo Lietuvos Respublikos seimo statutas (toliau – Seimo statutas)³ bei kiti teisės aktai. Konstitucijos 62 straipsnyje numatyta, jog „Seimo nario asmuo neliečiamas. Seimo narys be Seimo sutikimo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, suimamas, negali būti kitaip suvaržoma jo laisvė. Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas. Tačiau už asmens įžeidimą ar šmeižtą jis gali būti traukiamas atsakomybėn bendrąja tvarka“. Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog „Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto.“

---

¹Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

²SINKEVIČIUS, Vytautas. Seimas – Tautos atstovybė (konstituciniai pagrindai). *Jurisprudencija*, 2006, t. 9 (87), p. 52-53.

³Lietuvos Respublikos seimo statutas. Valstybės žinios, 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97.

Konstitucijos 60 straipsnio 4 dalis numato, jog „Seimo nario pareigas, teises ir veiklos garantijas nustato įstatymas“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) 2004 m. gegužės 25 d. nutarime⁴ konstatavo, kad, jeigu valstybės pareigūnai savo funkcijas vykdo vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, jie turi būti apsaugoti nuo spaudimo ir nepagrįsto kišimosi į jų veiklą, sąžiningai eidami savo pareigas, jie neturi patirti grėsmės savo asmeniui, teisėms ir laisvėms. Siejant minėtą Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarime suformuluotą nuostatą su Konstitucijos 62 straipsniu, Konstitucijos 60 straipsnio 3 ir 4 dalimis bei atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, pasakytina, kad būtent dėl ypatingos parlamentarų veiklos, kuri susijusi su išskirtiniais įgaliojimais atstovauti Tautai ir didele atsakomybe visuomenei, kyla būtinybė sudaryti tam tikras sąlygas ir suteikti garantijas Seimo nariams, kad jie nekludomai, be jokio išorinio spaudimo ar poveikio galėtų vykdyti savo funkcijas. Pažymėtina, jog teisės doktrinoje Seimo nario išskirtinėms teisėms ir garantijoms apibūdinti vartojami terminai Seimo nario *imunitetas* ir *indemnitetas*, nors pačioje Konstitucijoje tiesiogiai šie terminai neminimi.

Senovės Romos legistų principas – *Ubi ius incertum ibi ius nullum*⁵ – suponuoja įstatymo leidėjo pareigą nustatyti aiškiai apibrėžtą elgesio taisyklę, konkrečiai nusakant teisės normos toleruojamą veiklos modelį, preciziškai apibrėžiant leistino elgesio ribas. Nedarant išimties, ši taisyklė privalo būti taikoma ir reglamentuojant Seimo narių teisinį statusą bei jį sudarančių teisių, pareigų ir garantijų visumą. Tik kokybiškai teisės normomis reglamentuotas Seimo nario teisinis statusas gali užtikrinti konstituciškai įtvirtintų jo teisių ir garantijų bei pareigų tinkamą realizavimą, apriboti spekuliatyvų jų interpretavimą. Tačiau, kaip teigia prof. S. Vansevičius, „<...> teisinio reguliavimo ribas lemia ne teisiniai veiksniai. Jų pamatas – žmonių veiklos prigimtis, priklausanti nuo bendrosios kultūros ir civilizacijos, determinuotos esamos santykių sistemos, ekonominių, istorinių, religinių, nacionalinių aplinkybių“⁶. Realybė Lietuvoje yra tokia, kad po Nepriklausomybės atgavimo teisėkūros sistema dar nėra galutinai susiformavusi ir, esant dabartinei situacijai, įstatymų, poįstatyminių teisės aktų trūkumai išaiškėja sprendžiant kasdienio visuomenės gyvenimo

---

⁴Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas „Dėl Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 85-3094.

⁵Lot. - kur įstatymas neaiškus, ten jo nėra.

⁶VANSEVIČIUS, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000, p. 193.

problemas (*Applicatio est vita regulae*⁷). Gan dažnai kyla politinių, teisinių diskusijų dėl teisėkūros rezultatų kokybės.

Darbo objektas. Darbe, apsiribojant Lietuvoje nustatyto teisinio reglamentavimo apžvalga, tačiau pažvelgiant lyginamuoju požiūriu į kai kuriuos atskirų valstybių nacionalinių teisės sistemų teisinio reguliavimo aspektus, tiriamas Lietuvos Respublikos Seimo nario teisinio statuso elementų - *imunitetų* ir *indemniteto* - teisinis reguliavimas. Darbe neišvengiamai reikalinga sieti teisinį reguliavimą su praktika.

Darbo metodai. Svarbiausi darbe naudojami metodai yra: lingvistinis, loginis, sisteminis, istorinis, lyginamasis, statistinis, taip pat kai kurie kiti, ne tokie reikšmingi kaip minėtieji. Tiriant norminių teisės aktų tekstus visų pirma remiamasi lingvistiniu metodu. Didelę darbo dalį sudaro teisės aktų, reglamentuojančių Seimo nario imunitetus ir indemnitetą, analizė – norminis pobūdis lemia loginio ir sisteminio metodo naudojimą. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad atskleidžiant teisės normų turinį paprastai nepakanka taikyti vien lingvistinį aiškinimo metodą – reikalingas sisteminis teisės normų aiškinimo metodas⁸. Sisteminis tyrimo metodas pasitelkiamas nagrinėjant tiek norminius teisės aktus, tiek teisės aktuose įtvirtintų atitinkamų teisės normų taikymo praktiką. Istorinis metodas padeda atskleisti istorinį kontekstą (atsižvelgiant į tai, kad šiuolaikinis Lietuvos Respublikos Seimo narių teisinio statuso turinys brendo istorinėje parlamentarizmo raidoje), lyginamasis metodas - sąsajas su užsienio šalių patirtimi. Loginis metodas papildo lingvistinį, sisteminį, istorinį, lyginamąjį metodus. Vertinant realią faktinę Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinio reguliavimo Lietuvoje praktiką naudojamas statistinis metodas.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Darbo tikslas – aptarti, sistemiškai išnagrinėti bei įvertinti Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinį reguliavimą Lietuvos Respublikoje, atskleisti svarbiausias problemas.

---

⁷Lot. - taikymas yra taisyklės gyvenimas, t.y. taisyklė reikalinga tam, kad ji būtų pritaikoma praktiškai.

⁸Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 9 d. nutarimas „Dėl Seimo narių teisės gauti kitą atlyginimą“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 96-2769.

Siekiant užsibrėžtų tikslų iškeliami darbo uždaviniai:

- 1) aptarti Seimo nario imunitetų ir indemniteto sampratą, paskirtį, reikšmę;
- 2) identifikuoti Seimo nario imunitetų ir indemniteto taikymo pradžios momentą;
- 3) aptarti Seimo nario imunitetų panaikinimo tvarkos teisinį reguliavimą (teoriniu ir praktiniu aspektais);
- 4) aptarti Seimo nario indemniteto turinio svarbiausius elementus, atskleisti teisinio reguliavimo problemas;
- 5) pasiūlyti galimus darbe aptartų problemų sprendimo būdus.

Originalumas. Seimo nario imunitetai ir indemnitetas – savarankiška konstitucinio teisinio reguliavimo sritis. Darbų nagrinėjama tema nėra daug, Konstitucinio Teismo jurisprudencija nagrinėjama tema taip pat nėra gausi⁹, bet jei kalbėtume apie mokslinio nagrinėjimo objektą – jis nėra naujas. Darbas pradedamas nuo bendro aptarimo Seimo nario imunitetų ir indemniteto sampratos, paskirties ir reikšmės, toliau struktūra konstruojama atsižvelgiant į atskirus šių institutų teisinio reguliavimo aspektus, tuo pačiu aptariant problemas.

Aktualumas. Atsižvelgiant į šių dienų Lietuvoje vykstančias parlamentines ir neparlamentines batalijas, susijusias su Seimo nario teisiniu statusu, jį sudarančių teisių, pareigų ir garantijų interpretavimu, autorius tikisi, jog magistro darbas bus akstinas atkreipti įstatymo leidėjo ir teisės mokslininkų dėmesį į kai kurias Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinio reguliavimo problemas, siekiant, kad būtų tobulinamas esamas teisinis reguliavimas bei pagausėtų mokslinės literatūros nagrinėjama tema.

Darbo šaltiniai. Išsamių, sisteminių tyrimų, monografinio, kompleksinio pobūdžio mokslinės literatūros nagrinėjama tema beveik nėra. Paskiri probleminiai Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinio reguliavimo aspektai nagrinėjami Vilniaus Universiteto

---

⁹Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar įstatymai ir kiti teisės aktai neprieštarauja Konstitucijai, įgyvendina jam tenkančią misiją apsaugoti šalies Konstitucijoje įtvirtintą valstybes valdžios institucijų modelį, laiduoti tarpinstitucinę pusiausvyrą ir užtikrinti konstitucinio valdžios modelio funkcionavimo darnumą. Konstituciniam Teismui sprendžiant šiuos klausimus, formuojasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija.

periodiniame leidinyje „Teisė“, taip pat žurnaluose „Justitia“ ir „Jurisprudencija“. Svarbesnė literatūra, kuria remiamasi šiame darbe – E. Šileikio monografija „Seimo nario teisinė padėtis“¹⁰, E. Šileikio monografija „Alternatyvi konstitucinė teisė“¹¹, M. Varaškos ir D. Butvilavičiaus straipsnis „Parlamento nario indemnitetas: teoriniai ir praktiniai aspektai“¹², E. Šileikio straipsnis „Imunitetas ir administracinio poveikio priemonės“ 2000 m. žurnalo „Teisė“ 34 numeryje, V. Sinkevičiaus straipsnis „Seimas – Tautos atstovybė (konstituciniai pagrindai)“¹³, J. Žilio straipsnis „Parlamentaro konstitucinio statuso bruožai demokratijoje. Teisinis istorinis aspektas.“ 2004 metų leidinyje „Parlamento studijos 2“, K. L. Valančiaus knyga „Lietuvos Valstybės Konstitucijos“¹⁴.

Tiriant Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinio reguliavimo problematiką, kaip pagrindiniais norminiais šaltiniais, buvo remiamasi Konstitucija, Konstitucinio Teismo nutarimais, Seimo statutu (pažymėtina, jog pačiame Seimo statute (Seimo statuto 1 str.) numatyta, jog pagrindines Lietuvos Respublikos Seimo nario teises bei pareigas apibrėžia Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Seimo statutas, o kitas jo teises bei pareigas - ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai). Svarbesni šaltiniai iš norminių teisės aktų būtų Lietuvos Respublikos seimo rinkimų įstatymas¹⁵ (toliau – Seimo rinkimų įstatymas), Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas¹⁶ (toliau – Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas), Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas¹⁷ (toliau – Administracinių teisės pažeidimų kodeksas), Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas¹⁸ (toliau – Baudžiamasis kodeksas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso

---

¹⁰ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996.

¹¹ŠILEIKIS, Egidijus. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

¹²VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indemnitetas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56).

¹³SINKEVIČIUS, Vytautas. Seimas – Tautos atstovybė (konstituciniai pagrindai). *Jurisprudencija*, 2006, t. 9 (87).

¹⁴VALANČIUS, Kazimieras Liudvikas. *Lietuvos valstybės konstitucijos.- 2-asis pataisytas ir papildytas leid.* Vilnius: UAB „Ekonomikos mokymo centras“, 2001.

¹⁵Lietuvos Respublikos seimo rinkimų įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 22-635; 2000, Nr. 59-1760.

¹⁶Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 68-2774.

¹⁷Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1.

¹⁸Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

kodeksas¹⁹ (toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas), Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas²⁰ (toliau - Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas). Naudojamasi įvairių institucijų oficialių internetinių svetainių duomenimis. Taip pat labai svarbus Seimo posėdžio stenogramų, Seimo laikinųjų tyrimo komisijų išvadų nagrinėjimas.

2. Seimo nario imunitetų ir indemniteto samprata, paskirtis bei reikšmė.

Šiame darbo skyriuje bus atskleidžiami Seimo nario konstitucinio teisinio statuso elementų - imuniteto ir indemniteto - šiuolaikinės sampratos pagrindai (kartu aptariant diskusinius klausimus), istorinė genezė, toliau bus kalbama apie šių elementų paskirtį bei reikšmę, suderinamumą su asmenų lygiateisiškumo principu.

Pažymėtina, jog Seimo narys, parlamentaras – lingvistinės sąvokos, juridinės terminijos požiūriu vertintinos neadekvačiai. Parlamentaras – labiau politologinė, istorinė sąvoka. Konstitucinis Teismas nevengia sąvokos parlamento narys²¹ vartojimo, tačiau 1992 m. Konstitucija, Seimo statutas, Seimo rinkimų įstatymas bei kiti teisės aktai Lietuvoje Tautos atstovą įvardija Seimo nariu. Darbe vyrauja sąvoka Seimo narys, sąvoka parlamentaras vartojama vengiant monotoniškumo.

Darbe vartojama žodžio *imunitetas* vienaskaitos forma ir žodžio daugiskaitos forma - *imunitetai*. Aiškumo labui paminėtina, kad kategorija *imunitetai* platesnė ir apima: 1) Seimo nario imunitetą baudžiamajai atsakomybei 2) Seimo nario imunitetą suėmimui 3) Seimo nario imunitetą kitokiam laisvės suvaržymui²².

---

¹⁹Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341, Nr. 46.

²⁰Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 75-2271.

²¹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl Seimo rinkimų įstatymo pataisų“. Valstybės žinios, 1993, Nr. 61-1166; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 26 d. nutarimas „Dėl Seimo statuto kai kurių normų“. Valstybės žinios, 1993, Nr. 66-1260; ir kt.

²²Plačiau bus aptarta kitose darbo dalyse.

Seimo nario imuniteto ir indemniteto samprata.

Kaip jau minėta darbe, Konstitucijoje *expréssis verbis* terminai *imunitetas* (pranc. *immunité* – atleidimas, neliečiamybė; vok. *immunität* - atsparumas, neliečiamybė; angl. *immunity* – atleidimas, atsparumas, neliečiamumas, neliečiamybė) ir *indemnitetas* (lot. *indemnis* – nenuskriaustas; vok. *indemnität* - nebaudžiamumas, atsakomybės pašalinimas) neminimi. Seimo statuto IV skirsnyje paminėtas Seimo nario imunitetas, tačiau terminas Seimo nario indemnitetas Seimo statute nevartojamas. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas²³ pateikia dvi žodžio imunitetas reikšmes: 1) biol. organizmo atsparumas ligoms. 2) teis. kai kurių įstatymų netaikymas asmenims, turintiems tam tikrą vietą valstybėje; neliečiamumas (parlamento narių ir diplomatinių atstovų)”. Tarptautinių žodžių žodynas²⁴ pateikia tris žodžio reikšmes: 1) Europos stambųjų žemvaldžių privilegijos viduramžiais; 2) teis. kai kurių bendrųjų įstatymų netaikymas ypatingą padėtį valstybėje užimantiems asmenims, pvz., diplomatinis imunitetas; 3) biol. organizmo neimlumas infekciniams bei neinfekciniams veiksniams ir medžiagoms, turinčioms antigeninių savybių. Žodynuose pateiktas lingvistines žodžio imunitetas reikšmes galima susieti su teisine kategorija Seimo nario imunitetas, siekiant geriau suvokti šio termino esmę. Terminas Seimo nario imunitetas verbalinė išraiška byloja, jog šis terminas susijęs su ypatingą statusą visuomenėje užimančiu asmeniu t.y. Seimo nariu, jog kalbama apie tam tikrą šio asmens apsaugą ir ypatingą padėtį.

Tarptautinis žodis *indemnitetas* Tarptautinių žodžių žodyne²⁵ apibrėžiamas kaip: 1) vyriausybės ar jos narių atleidimas parlamento aktu nuo atsakomybės už veiksmus, kuriems vyriausybė turėjo gauti parlamento sutikimą, bet juos padarė, neturėdama sutikimo, arba už veiksmus, padarytus ypatingosios padėties sąlygomis; 2) tarptautinėje teisėje - nuostolių atlyginimas už neteisėtus veiksmus. Pažymėtina, jog kalbant apie Seimo nario indemnitetą, teisės doktrinoje indemnitetas suvokiamas kiek kitomis reikšmėmis nei pateikiamos šio žodžio prasmės Tarptautinių žodžių žodyne. Teisės doktrinoje skiriamos termino Seimo nario *indemnitetas* reikšmės: pirmoji – tai neatsakingumas už kalbas, nuomonės dėstymą ir kitus veiksmus, atliekant parlamentaro pareigas. Antruoju požiūriu, ši konstitucinė kategorija

---

²³Lietuvių kalbos institutas, red. kol.: St. Keinys (vyr. red.) ir kt. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*.– 4-asis leid. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

²⁴KINDERYS, Algimantas (atsakingasis redaktorius). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2003.

²⁵Ten pat.

apima visumą parlamentaro veiklos garantijų, turinčių socialinį – ekonominį pobūdį. Trečiaja reikšme ši konstitucinė kategorija apima draudimą apklausti parlamentarą dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo, kaip Tautos atstovo, pareigas (toks draudimas numatytas kai kurių užsienio valstybių teisės sistemose - Lietuvoje nei konstitucinės teisės, nei kitų teisės šakų normos nenumato tokio ribojimo).

Lietuvos mokslininkai ne vienodai supranta termino Seimo nario indėmnitetas reikšmę. Pažymėtina, jog nesutariama dėl Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies, kurioje numatyta, jog „Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas. Tačiau už asmens įžeidimą ar šmeižtą jis gali būti traukiamas atsakomybėn bendrąja tvarka“ - vieni autoriai²⁶ Seimo nario apsaugą nuo persekiojimo už balsavimus ar kalbas Seime priskiria Seimo nario *imuniteto* kategorijai, kiti²⁷ – *indėmniteto* kategorijai - ir literatūroje nėra aiškiai suformuluotų tokio priskyrimo vienai ar kitai kategorijai priežasčių. Paminėtina 2007 m. gruodžio 21 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis²⁸, kurioje draudimas persekioti Seimo narį už jo pareigų vykdymą - balsavimus ar kalbas Seime - priskiriamas *indėmniteto* kategorijai (aut. past. nutartyje, ydingai, autoriaus nuomone, vartojama *ne indėmniteto*, o *idėmniteto* sąvoka). Prof. Mykolas Römeris²⁹, savo monografijoje „Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose“³⁰ parlamento narių neatsakingumą už balsavimus ar kalbas parlamento posėdyje priskyrė *imuniteto* kategorijai³¹. Lyginamuju požiūriu galima paminėti, jog Vokietijos jurisprudencijoje³² imunitetas (*immunität*) suprantamas laisvės varžymo

---

²⁶DAMBRAUSKIENĖ G., et al. *Lietuvos teisės pagrindai* : vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius : Justitia, 2004, p. 112-113.

²⁷BIRMONTIENĖ Toma, et al. *Lietuvos konstitucinė teisė* : vadovėlis.- 2-asis leidimas. Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002, p. 707.

ŠILEIKIS, Egidijus. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2005, p. 442.

VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indėmnitetas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 92-103.

²⁸Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje UAB (duomenys neskelbtini) prieš A. M., Nr. 1N-50/2007.

²⁹Teisėtai pripažįstamas Lietuvos konstitucinės teisės tėvu, kurio fundamentaliais darbais rėmėsi Nepriklausomos Lietuvos konstitucijos kūrėjai, dabar remiasi teisės mokslininkai savo paskaitose, moksliniuose veikaluose.

³⁰RÖMERIS, Mykolas. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. Vilnius : UAB „Pozicija“, 1994, p. 128.

³¹„Be to, dėl kitų politinių sumetimų baudžiamoji valdančiųjų atsakomybė yra suvaržyta įvairiomis *imuniteto* formomis, kurios valdančiųjų iniciatyvos ir sprendimo laisvei apsaugoti arba visiškai naikinti valdančius ar valdančios kolegijos narius paliuosuoja nuo baudžiamosios tam tikrų jų funkcijų veiksmų ribose atsakomybės (pav. Parlamento narių visiškai neatsakingumas už jų daromus parlamento posėdyje pareiškimus ir už balsavimą) arba kaltinimo prieš valdančiuosius iškėlimą daro pareinančiu nuo kito politinės galios organo (seimo, kartais prezidento) leidimo“.

³²Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje (Indėmnitetas ir imunitetas) numatyta: 1) Bundestago narys už balsavimus ar kalbas Bundestage arba Bundestago komitetuose negali būti

(persekiojimo), o indemnitetas (*indemnität*) – atsakomybės už pareigų atlikimą aspektu. Pagal Prancūzijos teisės mokslą³³, imunitetas (*immunité*) apima ir atsakomybės, ir persekiojimo aspektus, o indemnitetas (*indemnité*) – išlaidų kompensavimą.

Konstitucijos leidėjas draudimą persekioti Seimo narį už jo balsavimus ar kalbas Seime įtvirtino Konstitucijos 62 straipsnyje kartu su Seimo nario apsauga nuo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, suėmimo, kitokio laisvės suvaržymo (imunitetu). Lietuvos Respublikos Seimo statute (22 straipsnio 2 dalyje) negalimumas persekioti Seimo narį už kalbas ar balsavimus Seime „įkomponuotas“ į IV skirsnį, kurio pavadinimas „Seimo nario drausmė ir imunitetas. Seimo nario prievolė vengti interesų konflikto“. Taigi, iš esmės, negalimumą persekioti Seimo narį už balsavimus ar kalbas Seime reikėtų priskirti *imuniteto* kategorijai. Tačiau kita vertus, autoriaus nuomone, būtina atkreipti dėmesį, kad Seimo statute numatyta speciali tvarka, kuri taikoma Seimo nario asmens neliečiamybės (*imuniteto*) panaikinimui (Seimo statuto 23 straipsnis)³⁴. Taigi logiškai – sistemiškai mąstant, priskyrus negalimumą Seimo narį persekioti už kalbas ar balsavimus Seime *imuniteto* kategorijai, būtų galima, pritaikius specialią, Seimo statuto 23 straipsnyje numatytą, neliečiamybės panaikinimo tvarką, patraukti Seimo narį atsakomybėn už balsavimus ar kalbas vykdant Seimo nario, kaip Tautos atstovo, funkcijas, o tai, autoriaus nuomone, prieštarautų apsaugos, taikomos išimtinai Seimo nariams³⁵, esmei ir paskirčiai. Balsavimų ir kalbų Seime apsaugos paskirtis – užtikrinti, kad Tautos atstovai turėtų savo „Agorą“, kurioje galima sakyti tai, kas yra geriausia pagal jų ir jų rinkėjų valią, balsuoti vadovaujantis Konstitucija, valstybės

---

persekiojamas teismine arba drausmine tvarka arba patrauktas atsakomybėn už Bundestago ribų. Ši nuostata netaikoma diskredituojantiems įžeidimams 2) Bundestago narys be Bundestago sutikimo negali būti traukiamas atsakomybėn ar suimamas dėl baudžiamosios veikos, išskyrus atvejus, kai jis užtinkamas bedarantis nusikaltimą arba suimamas kitą dieną po nusikalstamos veikos įvykdymo 3) Bundestago sutikimas taip pat būtinas norint apriboti Parlamento nario asmens laisvę arba iškelti bylą remiantis 18 straipsnio nuostatomis.

Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą: <<http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/>>.

³³Prancūzijos Konstitucijos 26 straipsnio 1 dalyje numatytas parlamentaro imunitetas nuo persekiojimo už kalbas ir balsavimus vykdant parlamentaro funkcijas, 26 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti parlamentarų imuniteto nuo baudžiamosios atsakomybės, nuo bet kokio laisvės suvaržymo pagrindai. Prancūzijos Konstitucijos 25 straipsnis numato, jog parlamentarų indemnitetą įtvirtina organinis įstatymas.

Prancūzijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<http://www.elysee.fr/elysee/francais/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html>.

³⁴Nėra plačiau aptariama šioje darbo dalyje, kadangi minėtas klausimas reikalauja platesnio paaiškinimo.

³⁵Nei Vyriausybės nariai, nei kiti asmenys, nesantys Seimo nariais, kalbėdami Seime negali remtis Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalimi.

interesais ir savo sąžine. Seimo narys turi žinoti, jog Seime gali, nesibaimindamas teisinės atsakomybės, sakyti, tai, apie ką iš tikrųjų galvoja.

Reziumuojant pasakytina, jog, autoriaus nuomone, klausimas dėl Seimo nario balsavimo ir kalbų Seime apsaugos priskyrimo imuniteto ar indemniteto kategorijai esminės teisinės reikšmės neturi, tačiau vartojamos juridinės terminijos aiškumo labui, tikslinga būtų turėti Konstitucinio Teismo išaiškinimą šiuo klausimu ar atitinkamas Seimo statuto nuostatas. Darbo autorius Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostata, jog „Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas“, priskirtų *indemniteto* kategorijai, kuri vertintina kaip procesinė kliūtis persekioti Seimo narį už jo pareigų vykdymą ir įtvirtinta siekiant laiduoti laisvą ir atvirą parlamentinės valios subrandinimą. Seimo nario *imunitetas* - labiau procesinė užkarda be Seimo sutikimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti Seimo nario judėjimo ir bendrąją veiksmų atlikimo laisvę.

Seimo nario imunitetų ir indemniteto istorinė genezė.

Atsižvelgiant į tai, jog Seimo nario šiuolaikinio teisinio statuso elementų turinys brendo istorinėje parlamentarizmo raidoje, šioje darbo dalyje bus trumpai apžvelgiami pagrindiniai Seimo nario imunitetų ir indemniteto istorinės genezės momentai.

Parlamentarų *imunitetas* istoriškai sietinas su sena bendrosios teisės (*Common law*) privilegija (*freedom from arrest*), pradėta įgyvendinti Anglijoje nuo 1603 metų, o rašytiniuose šaltiniuose pirmąkart buvo įtvirtinta Anglijos 1689 m. Teisių Bilyje. 1787 m. JAV Konstitucija skelbė, kad senatoriai ir atstovai visais atvejais, išskyrus už išdavystę, sunkų kriminalinį nusikaltimą ar viešosios tvarkos pažeidimą negali būti areštuojami, kai dalyvauja atitinkamų Rūmų sesijoje, vyksta į Rūmus ar grįžta iš jų. 1791 m. Prancūzijos Konstitucija numatė, kad tautos atstovai yra neliečiami; jie negali būti persekiojami, kaltinami ir teisiami kada nors už jų minties išraišką žodžiu ar raštu ar už veiksmus, atliktus einant tautos atstovų pareigas³⁶.

Kalbant apie parlamento nario indemniteto konkrečias reikšmes - rašytiniuose šaltiniuose žodžio laisvės privilegija parlamente pirmą kartą buvo įtvirtinta taip pat Anglijoje

---

³⁶ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996, p. 138-139.

(Teisių bilyje). Prieš Bendruomenių rūmų narį negalėjo būti pradėtas baudžiamasis persekiojimas už jokių žodžių, pasakytą parlamente. Bene pirmieji parlamentaro profesinės veiklos atlyginimo precedentai bei paprotys sumokėti atstovams už jų patirtas kelionės išlaidas susiformavo XIII-XV a. Anglijoje³⁷.

Lietuvos valstybės laikinosiose ir nuolatinėse konstitucijose, 1919 m. Lietuvos Valstybės Tarybos statute, Steigiamojo Seimo ir vėlesniųjų Seimų statutuose, rinkimų įstatymuose bei kituose to meto Lietuvos teisės aktuose glūdi Seimo narių šiuolaikinio konstitucinio statuso ištakos. 1920 m. birželio 10 d. Laikinojoje Valstybės Konstitucijoje buvo nustatyta, kad Steigiamojo Seimo nario asmuo neliečiamas. Patikslinant šią pagrindinę teisinę poziciją buvo pabrėžiama, kad Steigiamojo Seimo narį „suimti, iškrėsti jo butą ar daiktus ir peržiūrėti korespondenciją“ galima tik Steigiamajam Seimui sutikus. Steigiamojo Seimo statute papildomai buvo nustatyta, kad Steigiamojo seimo narį suimti ar „iškratyti“ galima tik Steigiamojo Seimo visų narių 2/3 balsų dauguma. 1922 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje, pabrėžiant, kad atstovo asmuo neliečiamas ir kad jį galima suimti tik Seimo sutikimu, buvo numatyta viena išimtis. Be Seimo sutikimo atstovą buvo galima suimti tuo atveju, kai „atstovas yra užtiktas nusikaltimo vietoje (*in flagranti*). Apie atstovo suėmimą ir suėmimo pamatą tokiu atsitikimu ne vėliau kaip po 48 valandų pranešama Seimo Pirmininkui, kuris praneša apie tai Seimui jo artimiausiame posėdyje. Seimas gali suimtajam atstovui grąžinti laisvę.“ Ši nuostata dėl Seimo nario imuniteto buvo perkelta ir į 1928 m. gegužės 15 d. Lietuvos Valstybės Konstituciją. 1938 m. vasario 11 d. Lietuvos Konstitucijoje Seimo nario laisvės apribojimo prielaidos suformuluotos kiek kitaip: „Suimti Seimo Narių sesijos metu galima tik darantį nusikaltimą arba padariusį tokį nusikaltimą, už kurį graso ne mažesnė kaip sunkiųjų darbų kalėjimo bausmė; Seimo Nario suėmimo nutarimas pranešamas Seimo Pirmininkui ne vėliau kaip per 24 valandas po suėmimo. Kitais atvejais suimti Seimo Narių sesijos metu galima Seimo sutikimu.“ Ši nuostata, atspindinti Seimo vaidmenį to meto šalies politinėje sistemoje, rodo, kad ir Seimo nario asmens neliečiamybės garantijos buvo labai susiaurintos, nes iš esmės jos buvo taikomos tik Seimo sesijos metu.³⁸

---

³⁷VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indėnitetas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 93, 95.

³⁸ŽILYS, J. Parlamentaro konstitucinio statuso bruožai demokratijoje. Teisinis istorinis aspektas. *Parlamento studijos* 2, 2004, p. 147-148.

1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje (36 straipsnis), 1928 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje (39 straipsnis) buvo numatyta Seimo nario kalbų, „<...> pasakytų pareigas einant <...>“ apsauga. 1938 m. Lietuvos Konstitucijoje (93 straipsnis) Seimo nario garantija siauresnė – apsauga galiojo tik kalboms, pasakytoms Seimo posėdyje. Visose minėtose Konstitucijose Seimo nario kalbų apsauga nebuvo absoliuti. 1922 m. ir 1928 m. Konstitucijose numatyta, jog Seimo narys „<...> už garbės įžeidimą gali būti traukiamas atsakomybėn paprastąja tvarka.“, 1938 m. Konstitucijoje buvo numatyta, jog Seimo narys „<...> jeigu savo kalba nusikalsta prieš Valstybės saugumą, gali būti šaukiamas atsakyti bendrąja tvarka. Ta pat tvarka Seimo narys atsako ir už įžeidimą savo kalboje, pasakytoje Seimo posėdyje“. Pažymėtina, jog, lyginant su šiandienine 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucija, visose minėtose Konstitucijose nenumatyta Seimo narių balsavimo teisės apsauga³⁹.

Tiek 1922 m., tiek 1928 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijos numatė Seimo narių teisę į įstatymu nustatomą atlyginimą, o 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucija – ir teisę nemokamai važinėti visais Lietuvos geležinkeliais. 1938 m. Konstitucija Seimo nario atlyginimo garantijos tiesiogiai neįtvirtino⁴⁰.

Nei 1940 m. okupacinės vadžios sudarytas vadinamasis „Liaudies Seimas“, nei vadinamosios „Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos“, kurios okupacinės valdžios buvo sudaromos nuo 1944 m. iki 1990 m. vasario 24 d. (kai laisvuose demokratinuose rinkimuose buvo išrinkta Aukščiausioji taryba – Atkuriamasis Seimas), nėra laikomi Lietuvos valstybės parlamentais⁴¹. Tad, autoriaus nuomone, neverta kalbėti ir apie Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų teises ir veiklos garantijas tuo laikotarpiu.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos priimtas 1990 m. Laikinis Pagrindinis Įstatymas įtvirtino Aukščiausiosios Tarybos deputato imperatyvųjį mandatą (deputatas privalėjo atsiskaityti už savo ir Aukščiausiosios Tarybos darbą rinkėjams, politinėms partijoms, visuomeninėms organizacijoms ir judėjimams, iškėlusiems jį kandidatų į deputatus

---

³⁹VALANČIUS, Kazimieras Liudvikas. *Lietuvos valstybės konstitucijos*. Vilnius: UAB „Ekonomikos mokymo centras“, 1989, p. 27, 36,52.

⁴⁰Ten pat, p. 27, 37.

⁴¹SINKEVIČIUS, Vytautas. Seimas – Tautos atstovybė (konstituciniai pagrindai). *Jurisprudencija*, 2006, t. 9 (87), p. 52-53.

(Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio įstatymo⁴² 77 straipsnio 1 dalis)). Aukščiausiosios Tarybos deputato veiklos garantijos buvo suvaržytos – nepateisinęs rinkėjų pasitikėjimo, deputatas bet kuriuo metu galėjo būti atšauktas daugumos rinkėjų sprendimu (Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio įstatymo 77 straipsnio 2 dalis).

Seimo nario imunitetų ir indemniteto paskirtis ir reikšmė.

Nei Konstitucija, nei Seimo statutas ar kiti teisės aktai konkrečiai neįvardija Seimo nario imunitetų ir indemniteto paskirties, nepagrindžia jų reikalingumo bei reikšmės.

Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d. nutarime⁴³ yra pasisakęs, jog „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas reikalauja, kad Konstitucijoje įtvirtintos žmogaus teisės ir laisvės, kitos konstitucinės vertybės būtų saugomos ir ginamos. Viena iš žmogaus teisių ir laisvių, kitų konstitucinių vertybių apsaugos ir gynimo priemonių yra baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamas veikas.“ Savaimė suprantama, jog, jei Seimo narys savo veiksmais daro žalą asmenų, visuomenės ar valstybės interesams, tai jis privalo atsakyti pagal galiojančius teisės aktus ir jam turi būti pritaikyta atitinkama teisinė atsakomybė. Tačiau Seimo nario imunitetai lyg ir „saugo“ Seimo narį net tada, kai jis, savo atitinkama veika nusipelno baudžiamosios atsakomybės ar teisės aktuose numatytų poveikio priemonių pritaikymo. Kaip jau minėta darbe, norint patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę, pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį ir Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalį, reikalingas Seimo sutikimas. Logiškai mąstant, reikalingas Seimo nario kolegų ir, galbūt, „draugų“ sutikimas. Teisės aktai nekonkretizuoja, kokiais motyvais Seimas gali pagrįsti savo atitinkamą sprendimą. Autoriaus nuomone, galima tokia situacija, kai Seimas gali nepagrįstai vengti duoti sutikimą ir iškreipti Seimo nario asmens neliečiamybės konstitucinio instituto esmę ir paskirtį, taikant šį institutą – siekiant žūt būt apsaugoti Seimo narį nuo teisinės atsakomybės jam pritaikymo. Visuomenės informavimo priemonėse vis dažniau kvestionuojamas apskritai Seimo nario imunitetų reikalingumas ir šis konstitucinis institutas vadinamas „senųjų politinių santvarkų atgyvena“ ir „sovietmečio

---

⁴²Lietuvos Respublikos Laikinasis Pagrindinis įstatymas. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas. Valstybės žinios, 1990, Nr. 9-224.

⁴³Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl operatyvinės veiklos“. Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1105.

palikimu, kada Seimo nario imunitetai ypač pravertė Sajūdžio laikais, kai tais laikais teisėsaugininkų rankomis neįtikusius politikus galima buvo pasodinti į kalėjimą“⁴⁴.

Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog „Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto“. Konstitucijos 48 straipsnis garantuoja kiekvieno žmogaus teisę laisvai pasirinkti darbą ir gauti už jį teisingą apmokėjimą. Seimo narys, kaip ir bet kuris kitas žmogus, už savo darbą – profesinę veiklą – turi teisę gauti atlyginimą. Tačiau lyginant Seimo nario ir kiekvieno dirbančio žmogaus padėtį, pažymėtina, jog, kaip išaiškino Konstitucinis Teismas savo nutarimuose⁴⁵, Seimo nario išskirtinis konstitucinis statusas lemia tai, jog Seimo nario atlyginimas visada turi būti pakankamo dydžio ir reguliariai mokamas, kad Seimo narys galėtų tinkamai atlikti savo, kaip Tautos atstovo, pareigas. Vargu, ar galima aiškinti Konstitucijos 48 straipsnį, kaip užtikrinantį kiekvienam dirbančiam žmogui pakankamą jam atlyginimą. Minėtas Konstitucijos 48 straipsnis numato tik kiekvieno žmogaus teisę į darbą ir teisingą atlyginimą už šį darbą.

Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams, neteikiant privilegijų dėl asmens lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų principas - teisinėje literatūroje vadinamas lygiateisiškumo principu. Konstitucinis lygiateisiškumo principas, kurio atsiradimo ir jo turinio susiformavimo pagrindai buvo pradėti kurti jau senovės filosofų darbuose, yra šiuolaikinės demokratinės valstybės ir jos teisės pagrindas. Diskutuotina, ar Seimo nario imunitetai ir indėnitetas *per se*⁴⁶ nepažeidžia Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto lygiateisiškumo principo? Seimo nario imunitetai ir indėnitetas suteikia lyg ir „privilegijų“⁴⁷.

Atsakymus dėl Seimo nario imunitetų ir indėnitetų paskirties ir reikšmės, suderinamumo su konstituciniu asmenų lygiateisiškumo principu, autoriaus nuomone, galime

---

⁴⁴NIKITENKA, Denisas. Rinkimų dalyviai - imuniteto džiunglėse. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus], 2007-01-01, [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<<http://www.ve.lt/?rub=1065924810&data=2007-02-1&id=1170260452>>.

⁴⁵Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarime „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894;

Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 9 d. nutarime „Dėl Seimo narių teisės gauti kitą atlyginimą“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 96-2769.

⁴⁶Lot. - patys savaime.

⁴⁷Privilegijomis teisės doktrinoje laikytinos tokios teisinės situacijos, kai tam tikriems asmenims teisės normos suteikia vien teises, tačiau nenumato tas teises atsveriančių pareigų. Subjektinė teisė atskirta nuo pareigos, virsta privilegija, o pareiga be teisės prievole.

rasti pirmiausia Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. Savo nutarimuose Konstitucinis Teismas ne kartą yra atkreipęs dėmesį, kad asmenų lygiateisiškumo principas nepaneigia to, kad gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Seimo nario teisinis statusas susijęs ne vien su teisėmis ir garantijomis, bet ir su pareigomis. Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalyje numatyta: „Seimo nario pareigas, teises ir veiklos garantijas nustato įstatymas“. Žodis „pareigos“ neatsitiktinai įtvirtinamas prieš žodžius „teisės ir veiklos garantijos“. Prancūzijos Senato statute⁴⁸ išreiškiama mintis, kuri, autoriaus nuomone, labai tinka pagrindžiant teiginį, kad Seimo nario imunitetai ir indennitetas *per se* nepažeidžia asmenų lygiateisiškumo principo. Išreiškiama mintis, jog parlamentariai renkami remiantis lygia, tiesiogine, visuotine rinkimų teise, slaptu balsavimu ir tai užtikrina kiekvieno piliečio, kuris pasikliauna savo fortūna, teisę būti kandidatu į Parlamento narius ir suteikia galimybę ateityje įgyti ypatingą parlamentaro statusą, jam taikomus imunitetus ir veiklos garantijas.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose akcentavo būtinybę užtikrinti Seimo (*in corpore*), kaip Tautos atstovybės, veiklos netrūkstumą⁴⁹, kuris suponuoja ir Seimo nario, kaip Tautos atstovo, veiklos nenutrūkstumą. Galima nusakyti Seimo nario imunitetų ir indenniteto konstitucinių garantijų paskirtį - sutinkant su daugelio teisės doktrinos autorių nuomone - Seimo nario imunitetai ir indennitetas skirti pirmiausia užtikrinti Seimo - įstatymų leidžiamosios institucijos, Tautos atstovybės - veiklos nepertraukiamumą ir sklandų funkcionavimą. Konstitucinis Teismas 2000 m. nutarime dėl Operatyvinės veiklos įstatymo 11 straipsnio atitikties Konstitucijai⁵⁰ išaiškino, jog Konstitucijoje Seimo narių, kaip Tautos atstovų, įgyvendinančių jiems Konstitucijos ir įstatymų pavestas funkcijas, imunitetas turi užtikrinti, kad Seimas (*in corpore*) galėtų nekliudomai vykdyti Konstitucijoje nustatytas funkcijas, kad būtų užkirstas kelias galimam vykdomosios valdžios pareigūnų neigiamam poveikiui Seimo nariams.

---

⁴⁸*Le statut des sénateurs et l'exercice du mandat* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.senat.fr/role/statut.html>>.

⁴⁹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Seimo statuto kai kurių straipsnių“. Valstybės žinios, 1994, Nr. 16-271.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

⁵⁰Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl operatyvinės veiklos“. Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1105.

Minėta darbe, jog Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalis ir Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalis įtvirtina, kad Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas. Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatos reikalingumą ir Seimo narių balsavimo teisės bei kalbų Seime apsaugos suteikimo būtinumą galima pagrįsti sistemiškai vertinant Konstituciją (pirmiausia jos 4, 5 straipsnius⁵¹ bei V skirsnį “Seimas”) ir akcentuojant Seimo ir Seimo narių pagrindinę funkciją – įstatymų leidybą. Tik Seimo nariai galutinai, pasinaudodami išimtinę jiems Konstitucijos suteikta teise ir balsuodami, diskutuodami, gali nulemti įstatymo ar atskiros jo nuostatos atsiradimą ir teisės normomis išreikšti Tautos valią. Vargu, ar būtų galima kalbėti apie, pamatiniais teisės principais moksliniame diskurse ir teisinėje praktikoje paprastai vadinamų, Konstitucijoje įtvirtintų teisingumo, atviros, pilietinės visuomenės, teisinės valstybės imperatyvų užtikrinimą, jeigu parlamentaras Seime turėtų būgštauti balsuoti ar kalbėti.

Reziumuojant pasakytina, jog papildomų garantijų suteikimas Seimo nariams nėra savivalės išraiška. Jis gali būti pagrįstas siekiu laiduoti Seimo sklandų funkcionavimą ir užkirsti kelią galimam „sąskaitų suvedinėjimui“ su parlamentarais. Be to, minėtas „privilegijavimas“ nėra beribis laiko atžvilgiu. Konstitucijos 62 straipsnis bei 60 straipsnis galioja tik asmenims, esantiems Seimo nariais. Seimo narys, jeigu rinkėjai jo iš naujo neperrenka, praranda savo Seimo nario imunitetus ir indemniteto teikiamas garantijas. Tokiam ameniui be jokių apribojimų gali būti taikoma atsakomybė net už tokias veikas, kurias jis padarė dar būdamas Seimo nariu. Pažymėtina, jog negalimumas persekioti Seimo narį už kalbas ar balsavimus Seime priešingai – turi teštinį pobūdį ir buvusį Seimo narį patraukti atsakomybėn už jo kalbas ar balsavimus Seime negalima net tada, kai Seimo narys praranda savo Seimo nario statusą.

---

⁵¹Iš šio Konstitucijos straipsnio kildinamas fundamentalusis valdžių padalijimo principas, kurio atsiradimas literatūroje siejamas su Dž. Loko ir Ch.L.Monteskje vardais ir kuris iš esmės reiškia, jog atsižvelgiant į tai, kad valstybė vykdo tris funkcijas (leidžia įstatymus, juos vykdo ir sprendžia iškilusius ginčus), valstybės valdžia dalijama į įstatymų leidžiamąją, vykdomąją ir teisminę. Skirtingos funkcijos pavedamos skirtingoms valdžios institucijoms, uždraudžiant savintis svetimas funkcijas.

3. Seimo nario imunitetų ir indėnėnėteto įgijimas.

Svarbu nustatyti momentą, nuo kada Seimo narys gali naudotis teisės normų jam suteikiamomis garantijomis. Šiuo atveju pažymėtina, jog atitinkamos Konstitucijos bei Seimo statuto nuostatos glaudžiai siejasi su Seimo rinkimų įstatymu. Šioje darbo dalyje atitinkamu nuoseklumu bus aptariamas kandidatų į Seimo narius teisinis statusas (imunitetų ir indėnėnėteto aspektu) bei aptariamas momentas, nuo kurio asmuo praranda kandidato į Seimo narius statusą ir pradeda naudotis Seimo nario imunitetais bei indėnėnėteto jam suteikiamomis garantijomis.

Seimo rinkimų įstatymo 49 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Kandidatas į Seimo narius rinkimų agitacijos kampanijos metu, taip pat iki pirmojo naujai išrinkto Seimo posėdžio (po pakartotinių arba naujų rinkimų – iki Seimo nario priesaikos) be Vyriausiosios rinkimų komisijos sutikimo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, suimamas, negali būti kitaip varžoma jo laisvė“. Vyriausioji rinkimų komisija „Valstybės žiniuose“ paskelbia rinkimuose dalyvaujančių partijų ir koalicijų kandidatų sąrašus, taip pat vienmandatėse rinkimų apygardose iškeltus kandidatus (Seimo rinkimų įstatymo 45 straipsnis). Nuo kandidatų paskelbimo dienos prasideda rinkimų agitacijos kampanija, o nuo rinkimų agitacijos kampanijos pradžios kandidatas į Seimo narius įgyja atitinkamą apsaugą pagal Seimo rinkimų įstatymo 49 straipsnį (imunitetus). Taigi iš esmės tam tikram asmeniui, kuris dar tik siekia įgyti Tautos atstovo statusą ir kandidatuoja į Seimo narius, jau taikomi imunitetai - analogiški Seimo nario imunitetams. Toks teisinis reguliavimas, autoriaus nuomone, visiškai pateisinamas siekiant užtikrinti sklandų Seimo rinkimų organizavimą bei išvengti oponentų, galbūt, taip pat siekiančių tapti Seimo nariais, galimo „susidorojimo“ su kandidatu į Seimo narius.

Pažymėtina, jog kandidatų į Seimo narius imunitetas reglamentuojamas įstatymu. Nei Konstitucijos V skirsnyje, nei apskritai visoje Konstitucijoje net neminimas toks terminas „kandidatas į Seimo narius“⁵². Konstitucijos leidėjas „nutylėjo“ dėl kandidatų į Seimo narius

---

⁵²Konstitucijos VI skirsnyje, aptariančiame Respublikos Prezidento konstitucinį teisinį statusą, aiškiai išskiriamas „kandidatas į Respublikos Prezidentus“, tačiau apie kandidato į Respublikos Prezidentus imunitetą taip pat nekalbama.

teisinio statuso ir paliko teisę įstatymų leidėjui pasirinkti, ar apskritai įtvirtinti kandidatų į Seimo narius imunitetus. Darbo autorius pažymi, jog kandidatų į Seimo narius imunitetų paskirtis nėra sietina su siekiu užtikrinti Seimo, kaip Tautos atstovybės, įstatymų leidžiamosios institucijos, nepertraukiamą veiklą ir sklandų funkcionavimą - kaip yra Seimo narių imunitetų atveju. Tai savaime suprantama, nes kandidatai į Seimo narius dar neturi pareigos atlikti Tautos atstovų funkcijų ir dalyvauti Seimo posėdžiuose, jie nėra „įgiję visų Tautos atstovo teisių“ (pagal Konstitucijos 59 straipsnio 2 dalį bei Seimo statuto 2 straipsnį). Autoriaus nuomone, toks Konstitucijos leidėjo pasirinkimas būtent motyvuotinas tuo, jog kandidato į Seimo narius laisvės suvaržymas nesukeltų tokių neigiamų pasekmių, kokias sukeltų Seimo nario laisvės suvaržymas.

Taigi, kaip aptarta aukščiau, įstatymų leidėjas teisiniu reguliavimu įtvirtino, kad asmuo, pagal Seimo rinkimų įstatymą, įgijęs kandidato į Seimo narius statusą, įgyja ir tam tikrus, šio įstatymo garantuojamus, imunitetus. Klausimas, ar kandidatas į Seimo narius naudojasi analogiško turinio kaip Seimo nario, indemnitetu? Į šį klausimą galima atsakyti neigiamai. Kandidatai į Seimo narius dar neturi pareigos atlikti Tautos atstovų funkcijų ir dalyvauti Seimo posėdžiuose – taigi neturi ir teisės gauti atlyginimo už Seimo nario darbą bei kompensacijų už patirtas, su parlamentine veikla susijusias, išlaidas. Kandidatas į Seimo narius nebalsuoja, nekalba ir nediskutuoja Seime - taigi nesinaudoja balsavimo ir kalbų Seime apsauga. Galima paminėti Seimo rinkimų įstatymo 46 straipsnį, kuris garantuoja kiekvieno kandidato į Seimo narius lygią teisę kalbėti susirinkimuose, pasitarimuose, posėdžiuose, visuomenės informavimo priemonėse. Tačiau ši nuostata skirta užtikrinti kandidatų į Seimo narius lygiateisiškumą ir nekalba apie kandidato persekiojimą už kalbas. Seimo rinkimų įstatymo 47 straipsnis įtvirtina kandidatų apsaugą nuo neteisėto asmenų trukdymo įgyvendinti kandidatams teisę būti išrinktiems į Seimą, tačiau vargu, ar šią nuostatą būtų galima traktuoti kaip įtvirtinančią atitinkamą kandidatų į Seimo narius indemnitetą.

Minėtoje Seimo rinkimų įstatymo 49 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog kandidatas į Seimo narius naudojasi atitinkama kandidatui taikoma apsauga iki pirmojo naujai išrinkto Seimo posėdžio. Taigi po galutinių Seimo rinkimų rezultatų paskelbimo, nors išrinktas Seimo nariu asmuo formaliai jau gali vadintis Seimo nariu, tačiau teisinis reguliavimas numato, jog, iki kol naujai išrinktas Seimas susirinks į pirmąjį posėdį, toks asmuo dar naudojasi kandidato į Seimo narius statusu. Konstitucijos 59 straipsnis, įtvirtina imperatyvią nuostatą, jog anksčiau išrinktų Seimo narių įgaliojimų laikas baigiasi tik tada, kai naujai

išrinktas Seimas susirenka į pirmąjį posėdį ir pradėdamas skaičiuoti naujų Seimo narių įgaliojimų laikas (taip Konstitucija užtikrina, kad nebūtų tokių situacijų, kai neveikia Tautos atstovybė – Seimas). Pažymėtina, jog naujai išrinktu Seimas laikomas, kai išrinkta ne mažiau kaip 3/5 Seimo narių (pagal Konstitucijos 55 straipsnio 2 dalį bei Seimo statuto 2 straipsnį) ir ne vėliau kaip per 7 dienas nuo rinkimų arba pakartotinio balsavimo Vyriausioji rinkimų komisija paskelbia galutinius rinkimų rezultatus (Seimo rinkimų įstatymo 93 straipsnio 2 dalis). Pagal Konstitucijos 65 straipsnį, naujai išrinktą Seimą susirinkti į pirmąjį posėdį, kuris turi įvykti ne vėliau kaip per 15 dienų po Seimo išrinkimo, kviečia Respublikos Prezidentas. Atkreiptinas dėmesys, kad naujai išrinkto Seimo pirmojo posėdžio sušaukimas nepriklauso tik nuo Respublikos Prezidento valios. Skirtingai nuo 1928 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijos (28 straipsnio 4 dalis), suteikusios Respublikos Prezidentui teisę savavališkai spręsti dėl Seimo pirmojo posėdžio datos ir kartu dėl Tautos atstovybės egzistencijos tikslingumo. Jeigu Respublikos Prezidentas nekviečia Seimo susirinkti, Seimo nariai renkasi patys kitą dieną pasibaigus 15 dienų terminui. Vadinasi, preziumuojama, jog, naujai išrinktam Seimui susirinkus į pirmąjį posėdį, kandidatas į Seimo narius praranda kandidato statusą arba anksčiau išrinktas Seimo narys (jei nėra perrinktas) praranda savo įgaliojimus ir naujai išrinkti ar perrinkti Seimo nariai įgauna savo Seimo nario įgaliojimus - taigi ir imunitetus bei indėnitetą. Vis dėlto, pažymėtina, jog Konstitucijos 59 straipsnio 2 dalis bei Seimo statuto 2 straipsnis numato, kad išrinktas Seimo narys visas Tautos atstovo teises įgyja tik po to, kai Seime prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai. Konstitucija nedetalizuoja, kada konkrečiai turi prisiekti išrinktas Seimo narys. Iki 2004 m. galiojo Seimo statuto nuostata, jog Seimo narys turi prisiekti ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo pirmojo posėdžio, kuriame jis dalyvavo. Tokį reglamentavimą Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai 2004 m. liepos 1 d. nutarimu⁵³. Konstitucinis Teismas pasisakė, kad jeigu Seimo narių įgaliojimų laikas pradėdamas skaičiuoti nuo pirmojo (naujai išrinkto) Seimo posėdžio dienos, tai nuo šios dienos turi pradėti funkcionuoti ir Tautos atstovybė, o tai reiškia, kad Seimo nariai privalo prisiekti pirmame naujai išrinkto Seimo posėdyje.

Klausimas, koks yra išrinkto, tačiau dar neprisiekusio Seimo nario statusas? Ar toks Seimo narys naudojasi Konstitucijos numatytais garantijomis - imunitetais ir indėnitetu?

---

⁵³Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

Manytina, jog neprisiekusio Seimo nario statusas priklauso nuo to, dėl kokių priežasčių išrinktas Seimo narys neprisiekė pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje. Jeigu Seimo narys neprisiekė ar prisiekė lygtinai dėl nepateisinamų priežasčių, tai pagal Konstitucijos 59 straipsnio 3 dalį, jis netenka savo Seimo nario mandato. Tačiau, jeigu Seimo narys neprisiekia dėl objektyvių ir pateisinamų priežasčių, tai pagal Seimo statuto 2 straipsnį, iki kol prisieks, toks Seimo narys „<...> neturi šio statuto antrajame skirsnyje nustatytų teisių, nesinaudoja šio statuto trečiajame skirsnyje numatytu veiklos aprūpinimu bei garantijomis ir negauna Seimo nario atlyginimo“. Pažymėtina, jog Seimo nario asmens neliečiamybės (imunitetų) institutas „įkomponuotas“ į ketvirtą Seimo statuto skirsnį. Taigi logiškai – sistemiškai mąstant, išrinktas, tačiau dėl pateisinamų priežasčių pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje neprisiekęs Seimo narys yra Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje numatytos garantijos subjektas ir dėl tokio Seimo nario patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, suėmimo ar kitokio jo laisvės suvaržymo jau būtų reikalingas Seimo sutikimas. Tai gali būti pagrįsta siekiu prevencine tvarka užtikrinti dar neprisiekusio Seimo nario atvykimą į pirmąjį posėdį. Klausimas, kaip yra dėl Seimo nario balsavimo ir kalbų Seime apsaugos? Ar dėl pateisinamų priežasčių dar neprisiekęs Seimo narys naudojasi Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies ir Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalies garantija? Atsižvelgiant į Seimo statuto 2 straipsnio 2 dalį, formaliai Seimo narys turėtų naudotis balsavimo ir kalbų Seime apsaugos garantija, nes ši garantija numatyta Seimo statuto ketvirtajame skirsnyje. Tačiau darbo autorius pažymi, jog neprisiekęs Seimo narys neturi teisės balsuoti ar diskutuoti, kalbėti dėl įstatymo projekto Seime (nėra įgijęs visų Tautos atstovo teisių). Toks Seimo narys nėra net atvykęs į Seimą, nes jeigu atvyktų į savo pirmąjį posėdį Seime, iškart turėtų prisiekti (pagal Seimo statuto 4 straipsnio 7 dalį, Seimo narys prisiekia kitame, artimiausiame, Seimo posėdyje, kai tik išnyksta ypač svarbios priežastys, dėl kurių jis negali prisiekti). Taigi, darbo autoriaus nuomone, neprisiekęs Seimo narys nesinaudoja balsavimo ir kalbų Seime apsaugos garantija.

Minėta, jog išrinktas Seimo nariu asmuo neprisiekti pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje gali tik dėl pateisinamų priežasčių. Klausimas, kokias priežastis atitinkamai reikėtų laikyti pateisinamomis? Seimo statuto 4 straipsnio 7 punkte numatyta, jog Seimo narys neatvykti į pirmąjį naujai išrinkto Seimo posėdį gali dėl „<...> ypač svarbios pateisinamos priežasties <...>“ (išryškinta – aut.). Seimo statutas nedetalizuoja ir nepaaiškina, kokios priežastys laikomos ypač svarbiomis pateisinamomis. Seimo statuto 11 straipsnio nuostatoje

numatyta, jog Seimo narys savo nedalyvavimą Seimo posėdyje (eiliniame – aut. past.) gali pateisinti „svarbiomis“ pateisinamomis priežastimis, kuriomis, pagal Seimo statuto 11 straipsnio 3 dalį, „<...> laikomas Seimo nario laikinasis nedarbingumas, komandiruotė, atostogos vaikui prižiūrėti ar kitos svarbios aplinkybės, taip pat nedalyvavimas posėdžiuose Seimo valdybos pritarimu.“. Įvertinus naujai išrinkto Seimo pirmojo posėdžio reikšmę, autoriaus nuomone, ypač svarbios priežastys, galinčios pateisinti išrinkto Seimo nariu asmens nedalyvavimą pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje turėtų būti susijusios su ekstraordinarinėmis aplinkybėmis, kurių asmuo objektyviai iš anksto negali numatyti. Seimo statuto 11 straipsnio 3 dalyje paminėtos „svarbios priežastys“, tokios kaip komandiruotė, atostogos vaikui prižiūrėti, autoriaus nuomone, neturėtų būti laikomos ypač svarbiomis priežastimis, galinčiomis pateisinti išrinkto Seimo narius asmens neatvykimą į pirmąjį naujai išrinkto Seimo posėdį, nes, logiškai mąstant, šias neatvykimo priežastis galima numatyti iš anksto. Pažymėtina, jog Konstitucinis teismas 2004 m. liepos 1 d. nutarime⁵⁴ kaip ypač svarbios nedalyvavimo pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje priežasties pavyzdį nurodė Seimo nario ligą ir akcentavo, jog „<...> toks išrinktas Seimo narys privalo prisiekti artimiausiame Seimo posėdyje, kai tik išnyksta ypač svarbi pateisinama priežastis <...>“. Konstitucinis Teismas nurodė, kad neatvykimas į pirmąjį Seimo posėdį (be ypač svarbių priežasčių) vertintinas kaip Seimo nario atsisakymas prisiekti.

Pažymėtina, kad atskirais atvejais gali būti kitos priežastys (nesusijusios su minėtomis ypač svarbiomis priežastimis), kurios lemia tai, jog Seimo nario įgaliojimų įgijimas nesietinas su naujai išrinkto Seimo pirmuoju posėdžiu. Jeigu Seimo nario įgaliojimai nutrūksta anksčiau laiko (Konstitucijos 63 straipsnis, Seimo statuto 8 straipsnis), jo vieta Seime užimama atitinkama tvarka. Pagal Seimo rinkimų įstatymo 97 straipsnį, jei Seime atsiranda laisva Seimo nario vieta, tai vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurioje buvo išrinktas Seimo narys, organizuojami nauji rinkimai, o daugiamandatėje rinkimų apygardoje Seimo nariu tampa pirmas neišrinktas kandidatas iš kandidatų sąrašo, pagal kurį buvo išrinktas Seimo narys, į kurio laisvą vietą Seime pretenduojama. Taigi, toks Seimo narys – atėjęs į atsiradusią laisvą Seimo nario vietą – prisiekia ir Seimo nario įgaliojimus įgyja ne pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje, o Seimo posėdyje, kuriame jis dalyvauja pirmą

---

⁵⁴Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

kartą kaip Seimo narys (artimiausiame Seimo posėdyje - pagal Seimo statuto 4 straipsnio 7 dalies reikalavimą).

Apibendrinant, pasakytina, kad Konstitucija, Seimo statutas ir Seimo rinkimų įstatymas įtvirtina teisinę prezumpciją – preziumuojama, kad naujai išrinkto Seimo pirmajame posėdyje, išrinktas Seimo nariu asmuo prisiekia ir įgyja „visas Tautos atstovo teises“ – taigi praranda kandidato į Seimo narius statusą bei įgyja Konstitucijos laidojamus imunitetus bei indėnitetą. Nuo to momento norint patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę, reikalingas Seimo, o ne Vyriausiosios rinkimų komisijos sutikimas. Tuo atveju, jeigu išrinktas Seimo narys dėl tam tikrų priežasčių neprisiekia pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje, tai iki tol, kol jis prisieks, toks Seimo narys nesinaudoja Konstitucijos ir Seimo statuto garantuojamu indėnitetu, tačiau yra Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalies subjektas (naudojasi Seimo nario imunitetais).

4. Seimo nario imunitetų panaikinimo tvarka – teoriniai ir praktiniai aspektai.

Seimo nario imunitetų panaikinimo tvarkos esamas teisinis reguliavimas ne visada aiškus ir lengvai pritaikomas praktikoje, netikslus terminijos prasme.

Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisinė prezumpcija, jog būtinas Seimo (*in corpore*) sutikimas, jei reikalinga Seimo narį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti Tautos atstovo laisvę. Seimo statutas detalizuoja šią Konstitucijos nuostatą ir išskiria išimtį iš šios teisinės prezumpcijos. Pagal Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalį, jeigu Seimo narys užtinkamas bedarantis nusikaltimą (*in flagranti*⁵⁵) laikinai Seimo nario laisvė gali būti suvaržyta ir neturint Seimo sutikimo. Akcentuotina, kad toks Seimo nario laisvės suvaržymas (*in flagranti*) yra laikinas ir, tokiu atveju, Generalinis prokuroras apie tai nedelsdamas privalo pranešti Seimui (Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalis). Pagal Seimo Statuto 23 straipsnį, bet kuriuo atveju – tiek, kai nedelsiant kreipiamasi į Seimą dėl sutikimo po laikino Seimo nario sulaikymo, kai jis užtinkamas bedarantis nusikaltimą, tiek kai

---

⁵⁵Lot. - nusikaltimo vietoje.

kreipiamasi į Seimą, jei teisėsaugos institucijos surenka pakankamai duomenų dėl Seimo nario „<...> padaryto nusikaltimo <...>“, Seimo nario asmens neliečiamybės atėmimo klausimas Seime gali būti sprendžiamas, tik išklausius Generalinio prokuroro pranešimą „dėl Seimo nario padaryto nusikaltimo“.

Generalinio prokuroro teisė kreiptis į Seimą.

Darbo autorius pažymi, jog Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalis teisę kreiptis į Seimą pradėti Seimo nario asmens neliečiamybės atėmimo klausimą suteikia tik Generaliniam prokurorui. Nei Konstitucija, nei kiti teisės aktai nenumato galimybės Generaliniam prokurorui savo, t.y. Generalinio prokuroro, statusą perduoti kitiems prokuratūros pareigūnams, įskaitant Generalinio prokuroro pavaduotojus, kurie, kaip ir Generalinis prokuroras, prieš pradėdami eiti pareigas, prisiekia Lietuvos valstybei pagal Lietuvos Respublikos Prokuratūros įstatymo⁵⁶ (toliau – Prokuratūros įstatymas) 22 straipsnio 4 dalį⁵⁷. Teisės aktuose nenumatyta, kad Generalinis prokuroras, išeidamas atostogų ir kitais atvejais, galėtų vietoj savęs Generaliniu prokuroru paskirti savo pavaduotoją. Skirtingai, nei Generalinio prokuroro pavaduotojo, Generalinio prokuroro pareigybė yra konstitucinė - asmens paskyrimo Generaliniu prokuroru tvarka yra nurodyta Konstitucijos 118 straipsnyje. Asmuo Generaliniu prokuroru skiriamas Respublikos Prezidento (Seimo pritarimu). Tik Generalinis prokuroras vadovauja Prokuratūrai ir už jos veiklą atsiskaito Respublikos Prezidentui ir Lietuvos Respublikos Seimui (pagal Prokuratūros įstatymo 4 ir 22 straipsnius).

Tačiau darbo autorius pažymi, kad praktika jau parodė, jog Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalies nuostata yra apeinama. Prašymą dėl Seimo narių Vytenio Povilo Andriukaičio, Vytauto Kvietkausko ir Arvydo Vidžiūno asmens neliečiamybės atėmimo 2004 m. liepos 7 d. pateikė asmuo, laikinai einantis Generalinio prokuroro pareigas – Generalinio prokuroro pavaduotojas Gintaras Jasaitis, nes tuo metu, Generalinio prokuroro pareigas ėjęs, Antanas Klimavičius atostogavo. Suteikus teisę ne Generaliniam prokurorui, o jo pavaduotojui atlikti veiksmus, kuriuos pagal teisės aktus gali atlikti tik Generalinis prokuroras, gali būti keliamas

---

⁵⁶Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1919.

⁵⁷Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalyje nenurodoma skliausteliuose, nuoroda ar kitaip, kad galima pavaduoti Generalinį prokurorą, kai skubiai reikia spręsti dėl Seimo nario atitinkamos veikos.

klausimas, ar nepažeidžiami minėti teisės aktų reikalavimai, Seimo narių teisinis statusas bei jų neliečiamumo garantijos? Žvelgiant *de rigore iuris*⁵⁸, į šį klausimą atsakytume teigiamai. Bet autoriaus nuomone, reikalinga atsižvelgti į tai, kad Seimo nario, kaip Tautos atstovo, veikla yra ypatinga ir susijusi su didele atsakomybe Tautai. Siekiant užtikrinti operatyvumo principą, autoriaus nuomone, esant tam tikroms ekstraordinarinėms sąlygoms (pvz., Generaliniam prokurorui sergant), tikslinga būtų leisti siūlyti Seimui spręsti dėl Seimo nario imuniteto panaikinimo ir asmeniui, einančiam Generalinio prokuroro pavaduotojo pareigas, kurio kompetentingumu vargu, ar galima abejoti ir kuris minėta, jog lygiai taip pat, kaip ir Generalinis prokuroras, prisiekia būti ištikimas Lietuvos valstybei. Be to, autorius mano, kad Seimo narių neliečiamumo garantijos tokiu būdu nebūtų pažeistos, nes dėl sutikimo panaikinti Seimo nario imunitetą galutinai vis tiek spęstų Seimas.

Generalinio prokuroro pranešimas Seime.

Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė - išklausomas Generalinio prokuroro pranešimas dėl Seimo nario „<...> padaryto nusikaltimo <...>“. Generalinis prokuroras daro pranešimą apie padarytą nusikaltimą, nors dar teismas nėra išsprendęs Seimo nario kaltumo klausimo. Pagal Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai ir tik teismas nustato, ar buvo nusikaltimas, todėl Generalinis prokuroras, logiškai – sistemiškai mąstant, negali daryti Seimo statute nurodyto pranešimo. Kyla rimtos abejonės, ar minėta Seimo statuto nuostata suderinama su Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalies laiduojama nekaltumo prezumpcijos garantija bei Konstitucijos preambulėje įtvirtintu teisinės valstybės principu?

Minėtoje Seimo statuto nuostatoje (23 straipsnio 1 dalyje) vartojamas tik terminas nusikaltimas („išklausius generalinio prokuroro pranešimą dėl Seimo nario padaryto nusikaltimo <...>“), tačiau pastebėtina, kad Baudžiamasis kodeksas išskiria ir baudžiamuosius nusižengimus⁵⁹, už kuriuos numatyta baudžiamoji atsakomybė - lygiai taip pat, kaip ir už nusikaltimus. Pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį – Seimo narys be Seimo

---

⁵⁸Lot. - pagal įstatymo raidę.

⁵⁹Baudžiamąjį kodeksą 10 straipsnyje numatyta, jog nusikalstamos veikos skirstomos į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus.

sutikimo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Taigi logiškai mąstant, jeigu Seimo narys už padarytą veiką, kuri atitinka Baudžiamajame kodekse numatyto baudžiamojo nusižengimo požymius, turėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, tai reikėtų Seimo sutikimo pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį. Tačiau Seimo statute apie baudžiamuosius nusižengimus net neužsimenama. Logiškai – sistemiškai mąstant, nors už baudžiamojo nusižengimo padarymą Baudžiamajame kodekse numatyta bausmė yra nesusijusi su laisvės atėmimu (išskyrus areštą)⁶⁰, formaliai baudžiamasis nusižengimas, lygiai taip pat kaip ir nusikaltimas, galėtų būti laikytinas pagrindu traukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn ir reikėtų Seimo sutikimo.

Taigi kyla klausimas, kaip reikėtų aiškinti Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalies nuostatos žodžius „<...> traukiamas baudžiamojon atsakomybėn <...>“? Ar tik kaip apimančius žodžius - traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už padarytą nusikaltimą, ar kaip apimančius - traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už padarytą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą? Autoriaus nuomone, reikėtų atsižvelgti į Seimo narių imunitetų paskirtį. Kaip jau minėta ne kartą darbe, imunitetai iš esmės skirti užtikrinti Seimo nario ir viso Seimo, kaip Tautos atstovybės, veiklos nepertraukiamumą. Už baudžiamąjį nusižengimą numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu (išskyrus areštą). Logiškai mąstant, bausmės (išskyrus arešto) už padarytą baudžiamąjį nusižengimą, paskyrimas Seimo nariui, neturėtų suvaržyti jo veiksmų laisvės ir neturėtų trukdyti Seimo nariui atlikti jo, kaip Tautos atstovo, funkcijų. Jeigu už baudžiamąjį nusižengimą Seimo nariui reikėtų paskirti areštą, autoriaus nuomone, tada jau „suveiktų“ Seimo nario imunitetas „kitokiam laisvės suvaržymui“ pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį. Pažymėtina, kad nei Konstitucija, nei Seimo statutas nepaaiškina, ką reiškia žodžiai „kitaip suvaržoma jo laisvė“. Logiškai – sistemiškai mąstant, „kitoks laisvės suvaržymas“ susijęs su bet kokių įstatymuose numatytų procesinių prievartos priemonių taikymu, kurios susijusios su bent minimaliu Seimo nario asmens judėjimo ir bendrosios veiksmų atlikimo laisvės varžymu. Autoriaus nuomone, terminas „kitoks laisvės suvaržymas“ apimtų, be išankstinio Seimo sutikimo konstituciškai neleistas pritaikyti, Baudžiamojo proceso kodekse⁶¹ numatytas kardomąsias priemones⁶². Pažymėtina, kad,

---

⁶⁰Pagal Baudžiamojo kodekso 12 straipsnį - “Baudžiamasis nusižengimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą”.

⁶¹Žr. Baudžiamojo proceso kodekso 132, 132¹, 135, 136, 140, 141, 142, 143, 146 straipsnius.

atsakant į klausimą dėl baudžiamosios atsakomybės už baudžiamuosius nusižengimus Seimo nariams pritaikymo, dar reikėtų atsižvelgti į operatyvumo principą, kuris vargu, ar būtų užtikrintas, jeigu kiekvieną kartą dėl bausmės už baudžiamąjį nusižengimą paskyrimo Seimo nariui reikėtų Generaliniam prokurorui kreiptis į Seimą dėl sutikimo. Be to, pažymėtina, kad pagal Baudžiamojo kodekso 97 straipsnio 1 dalį, turinčiais teistumą laikomi už „<...> nusikaltimo <...>“ padarymą nuteisti asmenys, kuriems įsiteisėjo Lietuvos Respublikos teismo priimtas apkaltinamasis nuosprendis. Taigi baudžiamieji nusižengimai nesukeltų Seimo nariui teistumo ir bausmės už baudžiamąjį nusižengimą paskyrimas Seimo nariui be Seimo sutikimo, autoriaus nuomone, neturėtų būti traktuojamas kaip jo teisių pažeidimas. Tačiau kitas klausimas yra, ar Seimo statuto atitinkamos nuostatos yra tinkamai suderintos su Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis? Vartojamos teisinės terminijos aiškumo labui, vertingas būtų Konstitucinio Teismo išaiškinimas dėl Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalies nuostatos žodžių „<...> traukiamas baudžiamojon atsakomybėn <...>“ prasmės.

Baudžiamojo proceso kodekso 2 straipsnis įpareigoja prokurorą ir ikiteisminio tyrimo įstaigas kiekvienu atveju, kai paaiškėja nusikalstamos veikos požymių, pagal savo kompetenciją imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnį, ikiteisminis tyrimas pradedamas gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką arba prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui patiems nustačius nusikalstamos veikos požymius. Baudžiamojo proceso kodeksas, kuris suderintas su Konstitucija ir tarptautiniais teisės aktais, numato kiekvieno nusikaltimo padarymu įtariamo asmens teisę ikiteisminio tyrimo pareigūnų, įskaitant prokurorus, veiksmus apskusti teismui (ikiteisminio tyrimo teisėjui). Taigi asmenims taikomo baudžiamojo persekiojimo svarbiausieji aspektai yra kontroliuojami teismo. Pagal Seimo statuto 23 straipsnį, Seimo narių atžvilgiu pagrindinis baudžiamojo persekiojimo pagrįstumo sprendėjas yra Generalinis prokuroras. Iki pat šio pareigūno kreipimosi į Seimą nėra galimybės patikrinti ikiteisminio pareigūnų veiksmų teisėtumo teisminėje institucijoje. Darbo autoriaus nuomone, Seimo narių statusas yra ypatingas, tačiau jie baudžiamojo persekiojimo atžvilgiu negali turėti mažiau teisių, nei

---

⁶²Tokias kaip - areštas, įpareigojimas gyventi skyrium nuo nukentėjusiojo, įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje, rašytinis pasižadėjimas neišvykti, laikinas sulaikymas, atidavimas į sveikatos priežiūros įstaigą, atvedinimas, asmens apžiūra, asmens krata.

paprasti asmenys. Teisės aktai nenumato ir kiek surinktos įrodomosios informacijos bei duomenų turi turėti Generalinis prokuroras, kad būtų laikoma, jog jo kreipimasis į Seimą yra pakankamai pagrįstas. Kaip akcentavo Lietuvos apeliacinis teismas savo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartyje⁶³, prieš Generaliniam prokurorui kreipiantis į Seimą dėl sutikimo, visų pirma kruopščiai turėtų būti atlikti parengiamieji procesiniai veiksmai ir įsitikinta, ar nurodyti faktai apie pranešamą Seimo nario nusikalstamą veiką nėra akivaizdžiai neteisingi, ar nėra Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių, dėl kurių procesas negali būti pradedamas.

Darbo autorius pažymi, jog „problematiška“ yra Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata draudžianti pradėti ikiteisminį tyrimą, jeigu nėra atitinkamo kompetentingos institucijos (šiuo atveju – Seimo) leidimo⁶⁴. Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo⁶⁵ (toliau - Operatyvinės veiklos įstatymas) 6 straipsnis draudžia taikyti operatyvinę veiklą (operatyvinę apklausą, apžiūrą, operatyvinį patikrinimą, sekimą, agentūrinį metodą, elektroninę žvalgybą ir kitus operatyvinius veiksmus) tik Respublikos Prezidento atžvilgiu, tačiau apie draudimą taikyti šią veiklą Seimo nariams nieko nekalba. Galima išvelgti Operatyvinės veiklos įstatymo ir Baudžiamojo proceso kodekso minėtų nuostatų tarpusavio prieštaravimą.

Jei nepradėtas ir neatliktas ikiteisminis tyrimas, Seimo narys neapklaustas, yra sunku pateikti svarią informaciją Seimui. Akcentuotina tai, jog, pagal Seimo statuto 23 straipsnio 6 dalį, svarstant klausimą Seime dėl sutikimo panaikinti Seimo nario imunitetą, „<...> apsiribojama tik prokuroro teikime nurodytų faktų interpretavimu, vertinimu arba patikslinimu“. Jokios naujos informacijos išsireikalauti ar atlikti tyrimo veiksmus pats Seimas negali. Autoriaus nuomone, derėtų svarstyti klausimą dėl Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio nuostatos modifikavimo galimybės atlikti Seimo narių atžvilgiu ikiteisminio tyrimo veiksmus (nevaržančius jų laisvės) aspektu.

---

⁶³Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje *P. V. prieš A. M.*, Nr. N-48/2007.

⁶⁴Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalies 3 punktas kalba apie negalimumą pradėti baudžiamąjį procesą. Šio kodekso 212 straipsnio 1 punkte numatyta, jog ikiteisminis tyrimas nutraukiamas, jei ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja, kad yra šio Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnyje numatytų aplinkybių.

⁶⁵Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2633.

Generalinio prokuroro prašymo svarstymas Seime.

Pagal Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalį, išklausus Generalinio prokuroro pranešimą, Seimo posėdyje daroma ne trumpesnė negu vienos valandos, bet ne ilgesnė negu dviejų valandų pertrauka. Po pertraukos Seimas priima sprendimą - arba sudaryti tyrimo komisiją dėl sutikimo Seimo narį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, arba pradėti apkaltos proceso parengiamuosius veiksmus (jeigu yra 1/4 visų Seimo narių raštu išdėstytas ir pasirašytas siūlymas pradėti apkaltos procesą). Akcentuotina, kad Seimo statutas nenumato galimybės Seimui priimti kitokį sprendimą⁶⁶ t.y. Seimas negali priimti sprendimo, jog nebus sudaroma nei tyrimo komisija, nebus nei pradėdamas apkaltos procesas – nors dauguma Seimo narių ir manytų, kad sudaryti tyrimo komisiją ar pradėti apkaltos procesą yra netikslinga. Seimo statutas taip pat nenumato galimybės pačiam Seimo nariui atsisakyti savo asmens neliečiamybės⁶⁷. Pagal Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalį, jeigu Seimas išklauso Generalinio prokuroro pranešimą, po pertraukos Seimas priima vieną iš dviejų sprendimų - ne iš trijų ar daugiau, o iš dviejų: sudaryti tyrimo komisiją arba pradėti apkaltos procesą. Seimo statutas įpareigoja Seimą po Generalinio prokuroro siūlymo aktyviai veikti. Jei nusprendžiama sudaryti tyrimo komisiją, pagal Seimo statuto 23 straipsnio 2 ir 5 dalis, ši komisija posėdyje, į kurią privalo pakviesti ir išklausti Seimo narį, kurio klausimas sprendžiamas, arba kitą jo įgaliotą Seimo narį, taip pat prokuratūros atstovą, nagrinėja klausimą dėl Seimo nario neliečiamybės atėmimo, parengia ir paskelbia savo pažymą bei rezoliucijos projektą. Pagal Seimo statuto 23 straipsnio 6 dalį, Seimo nariai balsuoja dėl tyrimo komisijos parengtame rezoliucijos projekte suformuluoto siūlymo Seimui. Pažymėtina, kad pagal Seimo statuto 23 straipsnio 4 dalį, neliečiamybės atėmimas dar nereiškia kaltės įrodymo ar Seimo nario mandato atėmimo – tai tėra „žalia šviesa“ teisėsaugos institucijoms. Jeigu Seimas priima rezoliuciją dėl sutikimo Seimo narį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, apkaltos proceso parengiamieji veiksmai ir apkaltos procedūra Seimo nariui gali būti pradėti tik išsprendus baudžiamosios atsakomybės klausimą, t.y. kai yra priimtas teismo išteisinamasis nuosprendis

---

⁶⁶Tai ne kartą akcentuota Lietuvos Respublikos Seime, kai buvo sprendžiama dėl Seimo narių asmens neliečiamybės panaikinimo.

⁶⁷2004 m. kai spręsta Seime dėl Seimo narių Vytenio Povilo Andriukaičio, Vytauto Kvietkausko ir Arvydo Vidžiūno asmens neliečiamybės atėmimo, Seimo nariai išreiškė pageidavimą, patys atsisakyti Seimo nario asmens neliečiamybės, idant jie galėtų bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis, tačiau Seimo posėdyje buvo konstatuota, kad Seimo statutas nesuteikia galimybės patiems Seimo nariams atsisakyti savo neliečiamybės. (Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 59(541). *Stenogramos*, 2004-07-22, Nr. 307).

arba įsiteisėjęs teismo apkaltinamasis nuosprendis, arba baudžiamoji byla yra nutraukta. Dėl Seimo nario mandato panaikinimo gali būti sprendžiama tik jau po galutinio teismo nuosprendžio.

Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos valstybės teisinė praktika turi tris precedentes, kai Seimas sprendė, ar duoti sutikimą dėl Seimo nario asmens neliečiamybės panaikinimo. Spręsta 1997 metais dėl Seimo nario Audriaus Butkevičiaus asmens neliečiamybės panaikinimo, 2004 metų precedentas dėl Seimo narių Vytenio Povilo Andriukaičio, Vytauto Kvietkausko ir Arvydo Vidžiūno bei 2005 metais spręsta dėl Seimo nario Jono Ramono asmens neliečiamybės.

1997 m. rugpjūčio 14 d. tuometinis Generalinis prokuroras Kazys Pėdnyčia kreipėsi į Seimą su prašymu duoti sutikimą patraukti Seimo narį Audrių Butkevičių baudžiamojon atsakomybėn, motyvuojant tuo, kad Audrius Butkevičius buvo sulaikytas užtiktas bedarantis veiką (*in flagranti*), kurioje buvo požymiai nusikaltimo, numatyto tuomet galiojusio Baudžiamojo kodekso 16 straipsnyje, taip pat Baudžiamojo kodekso 274 straipsnio 3 dalyje (pasikėsinimas užvaldyti svetimą turtą apgaulės būdu stambiu mastu - sukčiavimas stambiu mastu). Seimas nutarė sudaryti laikinąją tyrimų komisiją, šių įvykių metu sušaukė Seimo seniūnų sueigos posėdį, kuriame buvo susitarta, kaip bus formuojama laikinoji tyrimo komisija, kiek komisijos narių sudarys šią komisiją bei koks bus komisijos įgaliojimų laikas⁶⁸. Įdomu tai, kad tada Generalinio prokuroro dokumente buvo prašoma sutikimo leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn⁶⁹. 1997 m. rugpjūčio 19 d. Seimas davė sutikimą, o rugpjūčio 20 d. buvo iškelta baudžiamoji byla. Tačiau 1997 m. spalio 20 d. Generalinis prokuroras vėl kreipėsi į Seimą, prašydamas Seimo sutikimo dėl kardomojo kalnimo (suėmimo) paskyrimo Seimo nariui Audriui Butkevičiui⁷⁰. 1997 m. spalio 28 d. Seimo leidimas buvo duotas. Nei pirmiausia Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalis, nei kitos Konstitucijos nuostatos, nei Seimo statutas konkrečiai nenurodo ir nepaaiškina, ar, kai Generalinis prokuroras kreipiasi dėl sutikimo į Seimą, Seimas iš karto duoda sutikimą dėl absoliutaus Seimo nario asmens neliečiamybės panaikinimo t.y. Seimo narys perduodamas į

---

⁶⁸Pažymėtina, jog Seimo statute nedetalizuota, kaip konkrečiai turi būti nusprendžiama dėl laikinosios komisijos narių skaičiaus, komisijos įgaliojimų laiko - tada buvo pasirinkta klausimą svarstyti Seimo seniūnų sueigos posėdyje. Galutinį sutikimą, po ilgų debatų, dėl komisijos sudėties davė Seimas - vienbalsiai (120 posėdyje dalyvavusių Seimo narių).

⁶⁹Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 1(98). *Stenogramos*, 1997-09-12, Nr. 54.

⁷⁰Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 23(123). *Stenogramos*, 1997-10-31, Nr.65.

„teisėsaugos institucijų rankas“ ir gali būti apklausiamas, suimamas, taikomos kardomosios, procesinės prievartos priemonės, ar, vis dėlto, Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalis aiškintina taip, jog turi būti kreipiamasi atskirai - dėl Seimo sutikimo leisti patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, atskirai - dėl suėmimo⁷¹ ir atskirai - dėl bet kokio kitokio Seimo nario laisvės suvaržymo? Žvelgiant į minėtą pirmąjį 1997 m. precedentą, kai buvo sprendžiama dėl Seimo nario Audriaus Butkevičiaus, Generalinis prokuroras prašė Seimo sutikimo „<...> leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn Seimo narį <...>⁷²“ ir daugiau nieko nebuvo išskiriama. Tada, t.y. 1997 m. spalį⁷³, Seimas lyg ir laikėsi pozicijos, kad pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį, jeigu Generalinis prokuroras kreipiasi į Seimą dėl sutikimo leisti patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, tai Seimas duoda iš karto sutikimą dėl visų reikalingų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo. Atskirai išskirta buvo tik kardomoji priemonė (suėmimas), dėl kurios buvo kreiptasi vėliau, kai atsirado pagrindas jos paskyrimui⁷⁴. Antrojo precedento metu, 2004 m. liepą, Generalinio prokuroro pavaduotojas Gintaras Jasaitis Seimo posėdyje perskaitė pranešimą „Dėl prašymo leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn Seimo narius V.Andriukaitį, V.Kvietkauską ir A.Vidžiūną bei kitaip suvaržyti jų laisvę“⁷⁵. Pranešime Generalinio prokuroro pavaduotojas nurodė, jog remiantis telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos, kontrolės ir ikiteisminio tyrimo metu gautų duomenų pagrindu, Seimo nariai įtariami nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 225 straipsnio 1 dalyje (kyšininkavimas) padarymu. Tada jau Seimo posėdyje Seimo nariai atkreipė dėmesį į tai, jog Generalinio prokuroro pavaduotojo pranešime buvo prašoma leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn Seimo narius V.Andriukaitį, V.Kvietkauską ir A.Vidžiūną bei kitaip suvaržyti jų laisvę - kitaip sakant, ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn, ir suvaržyti jų laisvę -, o rezoliucijos projekte jau buvo nurodyta, jog bus balsuojama dėl sutikimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn ar kitaip suvaržyti jų laisvę. Tuomet laikinai ėjęs Seimo Pirmininko pareigas

---

⁷¹Pagal Baudžiamojo proceso kodeksą, suėmimas - kardomoji priemonė, skiriama siekiant užtikrinti įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą, bylos nagrinėjimą teisme ir nuosprendžio įvykdymą, taip pat siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamosioms veikoms, kai yra pagrįstas manymas, kad įtariamasis bėgs (slėpsis) nuo ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro ar teismo, trukdys procesui arba darys naujus nusikaltimus.

⁷²Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 1(98). *Stenogramos*, 1997-09-12, Nr. 54.

⁷³Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 23(123). *Stenogramos*, 1997-10-31, Nr.65.

⁷⁴Generalinis prokuroras motyvavo suėmimo Seimo nariui Audriui Butkevičiui paskyrimo reikalingumą tuo, kad „kaltinamasis kliudo ir kliudys parengtiniam tardymui nustatyti tiesą“. Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 23(123). *Stenogramos*, 1997-10-31, Nr.65.

⁷⁵Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 59(541). *Stenogramos*, 2004-07-22, Nr. 307.

Česlovas Juršėnas paaiškino, kad tai nėra principinis dalykas ir galima patikslinti taip, kaip prašo prokuratūra⁷⁶. Darbo autorius pažymi, kad apskritai Generalinio prokuroro pavaduotojo G. Jasaičio pranešimas buvo pavadintas „Dėl Seimo narių asmens neliečiamybės atėmimo“⁷⁷ – logiškai mąstant – dėl visų Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje numatytų veiksmų atlikimo. Tačiau pranešime Generalinio prokuroro pavaduotojas jau prašė Seimo sutikimo leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn Seimo narius bei kitaip suvaržyti jų laisvę t.y. pačiame pranešime išskyrė atskirus elementus, dėl kurių prašo Seimo sutikimo. Generalinis prokuroras Seimo posėdyje tada akcentavo, jog Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje yra numatytas trejopas imunitetas, yra atskiros dalys: patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, suėmimas arba kitoks asmens laisvės suvaržymas. Vykdam šį konstitucinį reikalavimą, Generalinis prokuroras turi prašyti Seimo sutikimo atskirai dėl kiekvieno iš minėtų elementų⁷⁸. Seimo laikinosios tyrimo komisijos 2004 m. liepos 12 d. pažymoje buvo akcentuota, jog siūloma Seimui duoti sutikimą Seimo narius patraukti baudžiamojon atsakomybėn bei kitaip suvaržyti jo laisvę, išskyrus kardomųjų priemonių jiems skyrimą. Taigi reziumuojant pasakytina, kad 2004 m. precedento metu Seimas jau lyg ir laikėsi pozicijos, kad pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį, skiriamas atskirai - Seimo nario imunitetas baudžiamajai atsakomybei, Seimo nario imunitetas suėmimui, Seimo nario imunitetas kitokiam laisvės suvaržymui ir atskirai dėl kiekvieno iš šių elementų reikalingas Seimo sutikimas. 2005 m., kai sprendta dėl Seimo nario Jono Ramono, Seimas laikėsi panašios pozicijos ir išskyrė atskirus Seimo nario imuniteto elementus. Tada buvo nuspręsta - „<...> neduoti sutikimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn Seimo narį Joną Ramoną ir kitaip suvaržyti jo laisvę <...>.“

Taigi kyla klausimas – koks, vis dėlto, buvo Konstitucijos rengėjo ir leidėjo tikslas ir kaip aiškintina Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalis? Autoriaus nuomone, tikslaus ir vieningo atsakymo į šį klausimą negalima rasti nei teisiniame reguliavime, nei teisės doktrinoje. Viena vertus, reikėtų atsižvelgti į asmens teisės į greitą ir operatyvų procesą, pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvenciją⁷⁹, užtikrinimą. Jeigu aiškinsime

---

⁷⁶Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 59(541). *Stenogramos*, 2004-07-22, Nr. 307.

⁷⁷Ten pat.

⁷⁸Ten pat.

⁷⁹Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 straipsnio 1 dalis numato, jog “Nustatant kiekvieno asmens pilietines teises ir pareigas ar jam pareikštą baudžiamąjį kaltinimą, jis turi teisę, kad jo byla būtų nagrinėjama per įmanomai trumpiausią laiką <...>“.

Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį kaip apimančią atskirus Seimo nario imunitetus, tai dėl kiekvieno iš šių elementų reikalingas ir atskiras kreipimasis į Seimą – galėtų kilti abejonių dėl proceso greitumo ir operatyvumo principo užtikrinimo. Tačiau kita vertus, siekiant užtikrinti Seimo nario, kaip ypatingą konstitucinį teisinį statusą turinčio asmens, teises, reikalavimas kreiptis į Seimą atskirai dėl Seimo nario asmens neliečiamybės kiekvieno elemento, autoriaus nuomone, pateisinamas ir tikslingas. Be to, autorius pažymi, kad suėmimas, pagal Baudžiamojo proceso kodeksą⁸⁰ - kardomoji priemonė, kuri skiriama ypatingais atvejais, esant pagrįstiems argumentams dėl suėmimo reikalingumo, susijusi su galimais ilgalaikiais Seimo nario judėjimo ir veiksmų laisvės suvaržymais. Autoriaus nuomone, ypač dėl Seimo nario suėmimo, tikslingas yra atskiro Seimo sutikimo reikalingumas.

Minėta, jog sudaryta tyrimų komisija, pagal Seimo statuto 23 straipsnio 5 dalį, parengia ir paskelbia savo pažymą bei rezoliucijos projektą. Darbo autorius pažymi, kad nei Konstitucija, nei Seimo statutas, nei Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymas nenumato, kaip sudaryta laikinoji tyrimų komisija turi motyvuoti savo sprendimą siūlyti Seimui sutikti ar nesutikti patenkinti Generalinio prokuroro prašymą. Tyrimo komisijos parengta pažyma bei rezoliucijos projektas Seimui yra rekomendacinio pobūdžio - galutinį sprendimą priima Seimas, balsuodamas (Seimo statuto 23 straipsnio 6 dalis). Seimo nariai balsuoja savo nuožiūra ir nei Konstitucijoje, nei Seimo statute jiems taip pat nėra numatytos pareigos pateikti vienokio ar kitokio balsavimo motyvų. Lietuvoje, minėto 2005 m. precedento metu, kai buvo sprendžiama dėl Seimo nario Jono Ramono, Seimas nedavė sutikimo Generaliniam prokurorui. Sudarytos laikinosios tyrimo komisijos pateiktose išvadose buvo siūloma Seimui netenkinti Generalinio prokuroro prašymo. Darbo autoriaus nuomone, Generalinis prokuroras kreipiasi į Seimą dėl sutikimo, kad galėtų atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus Seimo nario atžvilgiu, išsiaiškinti aplinkybes ir objektyviai įvertinti galimą Seimo nario kaltumą. Minėto 2005 m. precedento metu Seimas nutarė ginti savo nari⁸¹, lyg ir ėmėsi teisingumo vykdymo funkcijos ir suspendavo teisėsaugos institucijų

---

⁸⁰Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 119-131 straipsnius, suėmimas skiriamas siekiant užtikrinti įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą, bylos nagrinėjimą teisme ir nuosprendžio įvykdymą, taip pat siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms.

⁸¹Socialdemokratų poziciją pristatęs Julius Sabatauskas tuomet teigė, jog Seimui priimant sprendimą nepakanka vien parlamentarų prašymų – būtini ir jų kaltės įrodymai. Darbo autorius pažymi, jog ne visada įmanoma pateikti Seimo narių kaltės įrodymus – minėta darbe, jog Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalies 3

teisę pagal savo kompetenciją imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika. Konstitucijos 109 straipsnis aiškiai numato, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, jog užsienio valstybių praktikoje dažniausiai valstybių parlamentai nusprendžia ginti savo nario imunitetą, jeigu kyla įtarimas, kad patraukimas baudžiamojon atsakomybėn, suėmimas ar kitoks laisvės suvaržymas grindžiamas siekiu pakenkti nario politinei veiklai (*fumus persecutionis*). Autoriaus nuomone, sprendžiant dėl sutikimo panaikinti Seimo nario imunitetą, Seimas turėtų atsižvelgti ir pagal analogiją pritaikyti dar visai neseniai 2007 m. gruodžio 17 d. Konstitucinio teismo nutarime „Dėl teisėjų administracinės atsakomybės ir Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto, kuriuo iš teisėjo pareigų buvo atleistas G. Baziulis“⁸² pateiktą išaiškinimą, atskleidžiantį teisėjo imuniteto⁸³ paskirtį: „<...> tokio sutikimo (leidimo) paskirtis – ne sudaryti prielaidą administracinę teisės pažeidimą padariusiam teisėjui išvengti administracinės atsakomybės, bet užtikrinti, kad nebūtų daromas toks poveikis jo veiklai, kurį draudžia Konstitucija (Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalis⁸⁴)“.

Seimo nario administracinė atsakomybė ir jo imunitetas?

Konstitucijos 62 straipsnio antroje dalyje ir Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalyje numatytas Seimo sutikimo reikalingumas norint patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę. Tuo tarpu Konstitucijos 86 straipsnio pirmoje dalyje numatyta – „Respublikos Prezidento asmuo neliečiamas: kol eina savo pareigas, jis negali būti suimtas, patrauktas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn“. Taigi Konstitucija *exprésis verbis* numato Respublikos Prezidento imunitetą administracinei

---

punkto nuostata draudžia pradėti ikiteisminį tyrimą, jeigu nėra atitinkamo kompetentingos institucijos (šiuo atveju – Seimo) leidimo.

⁸²Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimas „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“. Valstybės žinios, 2007, Nr. 134-5427.

⁸³Pagal Konstitucijos 114 straipsnio 2 dalį, „Teisėjas negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, suimtas, negali būti kitaip suvaržyta jo laisvė be Seimo, o tarp Seimo sesijų – be Respublikos Prezidento sutikimo“.

⁸⁴Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog „Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę“.

atsakomybei. Logiškai – sistemiškai mąstant, Seimo nariai pagal Konstituciją ir Seimo statutą neturi imuniteto administracinei atsakomybei ir administracinėn atsakomybėn traukiami bendra tvarka, nes manytina, jog Konstitucijoje ne veltui aiškiai numatyta, kad Respublikos Prezidentas negali būti patrauktas administracinėn atsakomybėn, o kalbant apie Seimo narius nurodytas tik negalimumas patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn. Tačiau Administracinių teisės pažeidimų kodekso 21 straipsnyje numatytos tokios administracinių nuobaudų rūšys kaip administracinis areštas, nušalinimas nuo darbo (pareigų), suteiktos asmeniui specialiosios teisės atėmimas. Kyla klausimas, kaip Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje numatytą draudimą kitaip suvaržyti Seimo nario laisvę suderinti su galimumu taikyti Seimo nariui minėtas Administracinių teisės pažeidimų kodekse numatytas administracines nuobaudas? Paminėtinas Konstitucinio teismo 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimas⁸⁵, tiesiogiai atsakantis į klausimą dėl Seimo nario administracinės atsakomybės. Šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo nuostata, jog teisėjas negali atsakyti administracine tvarka, pripažinta antikonstitucine, nes „<...> teisėjo – kaip ir Seimo nario ir Vyriausybės nario, kurie taip pat yra pareigūnai, įgyvendinantys funkcijas vykdant valstybės valdžią, – imunitetas nuo administracinės atsakomybės Konstitucijoje nėra nustatytas, išskyrus atvejus, kai administracinė atsakomybė yra susijusi su teisėjo laisvės suvaržymu. Tuo tarpu Respublikos Prezidentas turi Konstitucijoje eksplicitiškai įtvirtintą imunitetą ne tik nuo baudžiamosios, bet ir nuo administracinės atsakomybės: kol eina savo pareigas, jis negali būti suimtas, patrauktas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis)“. Taigi akcentuotina, jog pagal Konstituciją, analogiškai kaip ir teisėjai, Seimo nariai neturi imuniteto administracinei atsakomybei, tačiau kai administracinės atsakomybės pritaikymas Seimo nariui susijęs su jo laisvės varžymu, (pvz. administracinio arešto paskyrimu, kuris pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą skiriamas išimtiniais atvejais už atskirų rūšių administracinius teisės pažeidimus iki trisdešimties parų), tada jau manytina, jog reikalinga kreiptis į Seimą dėl sutikimo. Paminėtina, jog Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu patvirtintos „Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcijos“⁸⁶ (toliau – Instrukcija) 106

---

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimas „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“. Valstybės žinios, 2007, Nr. 134-5427.

⁸⁶ Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcija, patvirtinta Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. 5-V-375 „Dėl Lietuvos policijos generalinio

punkte numatyta, jog „Lietuvos Respublikos Seimo narių, Ministro Pirmininko, ministrų, taip pat savivaldybių tarybų narių Taisyklių pažeidimų bylos nagrinėjamos ir administracinio poveikio priemonės taikomos bendra tvarka. Negali būti suvaržoma Seimo narių, Ministro Pirmininko ir ministrų laisvė.“ Taigi, jeigu būtų reikalinga Seimo nariui pritaikyti administracinio poveikio priemonę, kuri suvaržytų jo laisvę (pvz., Instrukcijos 7 punkte numatyta įgalioto pareigūno teisė priverstinai pristatyti vengiantį atvykti administracinę atsakomybėn traukiamą asmenį į atitinkamos institucijos buveinę, kad būtų surašytas protokolas), būtų reikalingas Seimo sutikimas. Autorius pažymi, kad tam tikrais išimtiniais atvejais, siekiant nedelsiant apsaugoti visuomenę nuo pavojaus, kurį galėtų sukelti Seimo narys savo veiksmais, galimas laikinas Seimo nario veiksmų laisvės suvaržymas be Seimo sutikimo. Pavyzdžiui, vertinant be Seimo sutikimo vykdomą neblaivaus Seimo nario, vairuojančio automobilį, laikiną sulaikymą pažymėtina, kad tokia Seimo nario veika galėtų būti prilyginta nusikalstamos veikos darymui ir paminėtina Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalies nuostata, leidžianti suvaržyti Seimo nario laisvę, kai jis užtinkamas bedarantis nusikaltimą (*in flagranti*). Tačiau, įsitikinus, jog sulaikytas asmuo yra Seimo narys, toks asmuo turi nedelsiant būti paleistas.

Pažymėtina, jog Administracinių teisės pažeidimų kodekso 15 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog tam tikrais atvejais organai (pareigūnai), kuriems suteikta teisė skirti administracines nuobaudas, užuot skyrę nuobaudas, gali perduoti medžiagą dėl teisės pažeidimų atitinkamiems organams, kad jie spręstų klausimą dėl kaltininkų patraukimo drausminėn atsakomybėn. Seimo statuto 18 straipsnyje numatyta, jog „Draudžiama Seimo nario mandatą naudoti ne pagal paskirtį, t.y. ne Tautos, valstybės ir rinkėjų interesams. Seimo narys privalo gerbti ir vykdyti Konstituciją ir įstatymus <...>. Seimo narys privalo daryti viską, kad jo sąžiningumas nekeltų visuomenei abejonių ir kad visuomenė turėtų visas galimybes tuo įsitikinti“. Šias nuostatas pažeidžiančią Seimo nario veiklą turi išnagrinėti Etikos ir procedūrų komisija arba tam sudaryta tyrimo komisija ir parengti išvadas Seimui. Manytina, jog traukiant Seimo narį administracinę atsakomybėn, organai (pareigūnai), kuriems suteikta teisė skirti administracines nuobaudas, užuot skyrę nuobaudas, turi teisę nuspręsti perduoti medžiagą dėl Seimo nario teisės pažeidimų Seimo Etikos ir procedūrų komisijai arba tam sudarytai tyrimo komisijai.

---

komisaro 2005 m. liepos 25 d. įsakymo Nr. 5-V-462 „Dėl Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2007, Nr. 65-2544.

5. Seimo nario indėmnitetas.

Atskleidžiant Seimo nario indėmniteto pagrindinius aspektus, pabrėžtina, jog, kaip jau minėta darbe, terminas Seimo nario indėmnitetas teisinėje literatūroje suvokiamas keliomis reikšmėmis. Taigi šioje darbo dalyje Seimo nario indėmniteto turinys ir teisinio reguliavimo problematika bus atskleidžiami atitinkamai aptariant konkrečias termino indėmnitetas reikšmes.

Neatsakingumas už balsavimus ar kalbas Seime.

Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalis ir Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalis įtvirtina, kad Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas. Darbo autoriaus nuomone, svarbu yra išsiaiškinti, kas, pagal Konstituciją ir Seimo statutą, laikytina Seimo nario balsavimais ir kalbomis Seime.

Seimo nariai, įstatymų leidžiamosios institucijos atstovai, savo valią ir nuomonę⁸⁷ (vardiniu ar slaptu balsavimo būdu pakeliant rankas ar naudojant elektroninę sistemą) pareiškia būtent balsuodami. Pažymėtina, jog Dabartinės lietuvių kalbos žodyne⁸⁸ žodžio „balsas“ pateikiama viena iš reikšmių - valia, teisė reikšti nuomonę, pareikšta nuomonė. Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatoje įtvirtinta Seimo nario balsavimo teisės Seime apsauga skirta išimtinai Seimo nariams, nors Seime taip pat aktyviai dalyvauja, reguliariai išreiškia savo nuomonę bei valią dėl įstatymų projektų ir Vyriausybės nariai⁸⁹ bei prie parlamentinės valios subrandinimo epizodiškai gali prisidėti ir kiti asmenys, nesantys Seimo nariais⁹⁰. Teiginį, kad balsavimo ar kalbų apsauga Seime suteikiama išimtinai Seimo

---

⁸⁷Dėl Konstitucijos keitimo, Konstitucinių įstatymų, Lietuvos Respublikos įstatymų projektų ar įstatymų pataisų, Seimo nutarimų, Teisėjų ir kitų valstybės pareigūnų skyrimo ar pritarimo jų kandidatūroms, Valstybės biudžeto ir kitų Seimo sprendimų.

⁸⁸Lietuvių kalbos institutas, red. kol.: St. Keinys (vyr. red.) ir kt. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*.– 4-asis leid. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

⁸⁹Seimo statuto 151 straipsnio 5 dalyje numatyta bendroji diskusija įstatymo projekto esminėms nuostatoms aptarti - Vyriausybės, kitų komitetų, frakcijų ir paskirų Seimo narių kalbos.

⁹⁰Seimo statuto 102 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta, jog Seimo Pirmininkas ar Seimo valdyba gali pakviesti Seimo posėdžiuose kalbėti žymiausius Lietuvos Respublikos svečius, o Respublikos Prezidentas, Vyriausybės nariai, Konstitucinio Teismo teisėjai, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas bei Seimo sudaromų valstybės

nariams, galima patvirtinti Seimo statuto 211 straipsnio nuostata, kuri numato Ministro Pirmininko ir ministrų (aut. past. – Ministro Pirmininko ar ministrų, kurie nėra tuo pat metu ir Seimo nariai, naudodamiesi Konstitucijos 60 straipsnio 2 dalies suteikta teise) apsaugą nuo persekiojimo už kalbas Seime, tačiau, priešingai nei Seimo nariams, nesuteikia apsaugos nuo persekiojimo už balsavimus Seime. Seimo statuto 111 straipsnio 4 dalis numato, jog Seimo nariai balsuoja asmeniškai. Balso teisės Seimo narys negali perleisti nei pašaliniam asmeniui, nei kitiems Seimo nariams. Pažymėtina, jog Lietuvos parlamentinėje praktikoje buvo atvejų, kai nustatyti Seimo nario balsavimo vienasmeniškumo pažeidimai - Seimo plenarinio posėdžio metu pastebėta, kad Seimo narys balsavo už savo kolegą.⁹¹

Interpretuojant Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatą, neišvengiamai kyla klausimas, ką reiškia terminas Seimo nario „kalbos“. Lyginamuoju požiūriu pastebėtina, jog kai kuriose valstybėse vietoj žodžio „kalbos“, vartojamas terminas „nuomonė“⁹² ar „pareiškimas“⁹³. Protokolo dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų⁹⁴ 8 straipsnis numato Europos Parlamento narių neatsakingumą už einant pareigas pareikštą „nuomonę“. Manytina, jog 1992 m. Konstitucijos leidėjas, pasirinkdamas žodį „kalbos“ parlamentarų žodžio laisvės privilegijai apibūdinti (kitaip nei daugumoje gilių demokratines tradicijas turinčių valstybių Konstitucijose vartojamu terminu „nuomonė“), atsižvelgė į Lietuvos parlamentarizmo istorinę raidą ir Lietuvos valstybės nuolatinėse Konstitucijose vartotą terminą „kalbos“. Nei Konstitucija, nei Seimo statutai nepateikia vartojamo žodžio „kalbos“ (žodžio „kalba“ daugiskaitos formos) išaiškinimo. Lingvistiškai žodžiai „kalba“ ir

---

institucijų vadovai gali dalyvauti posėdžiuose be atskiro kvietimo ir diskusijose išdėstyti savo nuomonę, kai svarstomi su jų veikla susiję klausimai.

⁹¹Lietuvos Respublikos Seimo etikos ir procedūrų komisijos išvada „Dėl balsavimo vienasmeniškumo pažeidimo“. 2005-02-24, Nr.101-I-14.

⁹²Prancūzijos Konstitucijos 26 straipsnis. Prancūzijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<http://www.elysee.fr/elysee/francais/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html>.

Italijos Konstitucijos 68 straipsnis. Italijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<<http://www.senato.it/istituzione/29375/131336/131337/131338/131352/articolo.htm>>.

⁹³Vokietijos Konstitucijos 46 straipsnis. Vokietijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<<http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/>>.

⁹⁴Protokolas (Nr. 36) dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų (1965) - E. Protokolas, pridėtas prie Europos bendrijos steigimo sutarties ir Europos atominės bendrijos steigimo sutarties. *Oficialusis leidinys C 321 E*, 29/12/2006 p. 0318 – 0324. Prieiga per internetą:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12006E/PRO/36:LT:HTML>>.

„nuomonė“ vertintini neadekvačiai. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne⁹⁵ žodis „nuomonė“ apibūdinamas kaip nusimanymas, nuovoka, supratimas, pažiūra, nusistatymas. Tuo tarpu žodis „kalba“ suvokiamas kaip žodinis ar ne žodinis minčių reiškimas, pašnekesys, viešas kalbėjimas klausytojams. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo 1 straipsnio 33 punkte žodis „nuomonė“ apibrėžiamas – „Visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipiant faktų ir duomenų“. Autoriaus nuomone, lyginant žodžius „kalbos“ ir „nuomonė“ – ne visos Seimo nario kalbos Seime būtų vertintinos kaip jo nuomonė, pasižyminti subjektyvumo požymiu – žodis „kalbos“ turėtų būti suprantamas plačiau. Europos žmogaus teisių teismo praktikoje yra daromas aiškus faktinių pranešimų (duomenų) ir vertinimų (nuomonių) atibojimas. 2001 m. liepos 12 d. byloje *Feldek prieš Slovakiją* (Nr. 29032/95) teismas išaiškino, kad faktus galima patikrinti, o vertinimų įrodyti neįmanoma, tačiau netgi vertinamasis samprotavimas privalo turėti pakankamą faktinį pagrindą, nes vertinamieji samprotavimai, neturintys faktinio pagrindo, gali būti traktuojami kaip peržengiantys ribas. Klausimas, ar turi esminės teisinės reikšmės ir, ar skirtųsi Seimo nario teisinė padėtis, jeigu vietoj žodžio „kalbos“ Konstitucijoje ir Seimo statute būtų numatyta, jog Seimo narys neatsako už išreikštą „nuomonę“ ir balsavimus Seime? Teisinėje literatūroje, aptariant Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatą, žodis „kalbos“ dažniausiai vertinamas kaip adekvatus žodžiui „nuomonė“⁹⁶. Autoriaus nuomone, šiuos žodžius nereikėtų laikyti visiškai adekvačiais. Galima „pamodeliuoti situaciją“, kai Seimo narys, naudodamasis Seimo statuto suteikta teise užduoti klausimus pranešėjams ar Vyriausybės nariams, kitų valstybės institucijų vadovams ar Seimo pareigūnams, tačiau šiais klausimais neišreikšdamas savo subjektyvios nuomonės, o pateikdamas objektyvius duomenis, turėtų bijoti persekiojimo ar

---

⁹⁵Lietuvių kalbos institutas, red. kol.: St. Keinys (vyr. red.) ir kt. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*.– 4-asis leid. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

⁹⁶ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996, p. 150.

VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indennitetas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 94.

atsakomybės. Logiškai mąstant ir sistemiškai vertinant teisės normas, manytina, jog, jeigu Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje būtų įtvirtinta, kad Seimo narys neatsako už išsakytas „nuomones“, netektų prasmės šios Konstitucijos nuostatos teiginys, jog už šmeižtą Seimo narys gali būti traukiamas atsakomybėn bendraja tvarka. Pagal Baudžiamojo kodekso 154 straipsnio dispoziciją, pažymėtina, jog šmeižto sudėčiai būtina, kad būtų paskleista apie kitą žmogų tikrovės neatitinkanti informacija t.y. objektyvūs duomenys, kurių tikrumą ar netikrumą galima objektyviai patikrinti. Informacija egzistuoja kaip objektyvus reiškiny, todėl gali būti nustatyta remiantis atitinkamais duomenimis. Tuo tarpu nuomonė yra subjektyvus faktų ir duomenų vertinimas. Nuomonei netaikomas tiesos kriterijus, tačiau ji turi remtis tikrais faktais. Taigi reziumuojant pasakytina, jog Konstitucijoje įtvirtinant Seimo narių neatsakingumą už „kalbas“ labiau užtikrinama Tautos atstovų žodžio ir politinių diskusijų laisvė, sudaromos tinkamos sąlygos jų funkcijoms atlikti.

Pažymėtina, jog Seimo nario „kalbomis“ Seime Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies požiūriu reikėtų laikyti ne tik žodžiu, tačiau ir raštu (Seimo nariai gali užduoti klausimus Vyriausybės nariams raštu remiantis Seimo statuto 34 skirsniu) ar konkliudentiniais veiksmais (pvz. Seimo narys atsisako kalbėti ir neįspėjęs posėdžio pirmininko, išeina iš posėdžių salės (Seimo statuto 105 straipsnio 3 dalis), taip išreikšdamas savo prieštaravimą kokiu nors klausimu) išreikštas Seimo nario „kalbas“. Logiškai mąstant, šį teiginį galima patvirtinti susiejant Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalį su Baudžiamojo kodekso 155 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, jog ižzeisti žmogų galima užgauliai pažeminant veiksmu, žodžiu ar raštu.

Toliau interpretuojant Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatą, atkreiptinas dėmesys į šios nuostatos žodį „Seime“, kuris apibrėžia Seimo nario apsaugos nuo persekiojimo ribas. Pažymėtina, jog teisinėje literatūroje skirtingai traktuojama minėtoje Konstitucijos nuostatoje pateikta Seimo nario balsavimo ir kalbų apsaugos galiojimo ribų nuoroda „Seime“. Vieni autorių⁹⁷ pateikiamas išaiškinimas, jog Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalis nelaiduoja Seimo nariui apsaugos nuo persekiojimo už jo kalbas ir balsavimus ne Seime, net jei tos kalbos būtų susijusios su Seime diskutuojamais klausimais ar Seimo narys už Seimo ribų balsuotų ir kalbas sakytų vykdydamas Tautos atstovo misiją. Tuo tarpu kai

---

⁹⁷ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996, 149-150 psl.

kurie kiti autoriai⁹⁸ pateikia nuomonę, jog Seimo narys negali būti persekiojamas už kalbas ir balsavimus ne tik Seime, tačiau ir už jo ribų, jei jos atspindi Seimo nario, kaip Tautos atstovo nuomonę, atliekant jam pavestas funkcijas. Istoriniu aspektu minėta darbe, jog 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje ir 1928 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje buvo saugomos Seimo nario “<...> kalbos, pasakytos pareigas einant <...>”, tuo tarpu 1938 m. Lietuvos Konstitucijoje parlamentarų žodžio laisvės apsauga jau buvo susiaurinta – “<...> Seimo narys už savo kalbas, pasakytas Seimo posėdyje, neatsako <...>”.

Darbo autorius pažymi, jog šiuo metu galiojančio Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalies nuostata detalizuoja Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatos žodį „Seime“ ir paaiškina, jog Seimo nario apsauga nuo persekiojimo už balsavimus ar kalbas galioja Seime konkrečiai - Seimo, Seimo komitetų, komisijų ir frakcijų posėdžiuose⁹⁹. Kaip jau ne kartą minėta darbe, Konstitucinio Teismo jurisprudencija ne kartą pabrėžė Seimo, kaip Tautos atstovybės, o kartu ir Seimo nario¹⁰⁰, veiklos nenutrūkstamumo principą^{101,102}. Seimo veiklos nenutrūkstamumo ir Konstitucijos garantuojamo Seimo nariui laisvo mandato užtikrinimo labai, būtų galima Seimo nario „kalbų“ apsaugos garantiją taikyti ne tik Seimo posėdžiuose, komitetuose, frakcijų posėdžiuose, bet ir visuomenės informavimo priemonėse ar kitaip viešai Seimo nario, vykdant jo, kaip Tautos atstovo, pareigas, išreikštoms „kalboms“. Jeigu traktuosime Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatos žodį „Seime“ tik kaip apimančią Seimo, Seimo komitetų, komisijų ir frakcijų posėdžius, tai, pavyzdžiui, Seimo narys, atlikdamas savo, kaip Seimo nario pareigas, kalbėdamas ir išreiškdamas tam tikrą savo ar Seimo poziciją visuomenei aktualiu klausimu televizijoje ar kitoje visuomenės informavimo priemonėje, nebūtų apsaugotas nuo „persekiojimo“. Tačiau kita vertus, ar galima taip plačiai aiškinti Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatą ir šioje nuostatoje vartojamą terminą „Seime“ prilyginti pvz., žodžiui „televizijoje“? Darbo autoriaus nuomone, vargu, ar toks platus Konstitucijos nuostatos aiškinimas atitiktų Konstitucijos leidėjo valią.

Lyginamuoju požiūriu pastebėtina, jog daugumoje užsienio valstybių parlamentarų

---

⁹⁸VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indėnitas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 94-95.

⁹⁹Tokia sukonkretinta Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalies nuostata atsirado 1998 m. gruodžio 22 d. Seimo statuto pataisa.

¹⁰⁰Seimo statuto 15⁽⁶⁾ straipsnis taip pat numato, jog Seimo veikla yra nepertraukiama.

¹⁰¹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Seimo statuto kai kurių straipsnių“. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 16-271.

¹⁰²Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 105-3894.

žodžio laisvės apsauga siejama su jo funkcijų atlikimu¹⁰³. Paminėtina Europos Parlamento praktika. 2005 m. gegužės 12 d. Europos Parlamento plenariniame posėdyje spęsta dėl Europos Parlamento nario Witoldo Tomczako prašymo ginti jo imunitetą dėl to, kad Lenkijos miesto Ostrów Wielkopolski rajono teisme jam buvo iškelta baudžiamoji byla. Europos Parlamento sprendime¹⁰⁴ pateiktas išaiškinimas, jog Protokolo “Dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų“ 9 straipsnis suteikia Europos Parlamento nariui neliečiamybę einant pareigas pareikštos nuomonės ar balsavimo atžvilgiu ir ši neliečiamybė taikoma nario nuomonei ir balsavimui Parlamente arba tais atvejais, kai jis fiziškai nėra Parlamento pastate, bet veikia kaip Parlamento narys. 2005 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamentas spęsdamas dėl Europos Parlamento nario Tobiaso Pflügerio parlamentinės neliečiamybės atšaukimo savo sprendime¹⁰⁵ plėtojo savo išaiškinimą, jog Parlamento nario nuomonės reiškimas saugomas, ne tik Europos Parlamento pastate. Europos Parlamento nario nuomonė saugoma, jei ji „susijusi su jo politine veikla ir reiškiamą demonstracijose, viešuose susitikimuose, politiniuose leidiniuose, spaudoje, knygose, televizijoje, pasirašant politinius atsišaukimus ir netgi teismo institucijose“.

Aptariant toliau Seimo nario indėmnetę neatsakingumo už balsavimus ar kalbas Seime požiūriu, autoriaus nuomone, tikslinga išsiaiškinti, ką reiškia Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatos terminas „persekiojamas“. Svarbu išsiaiškinti, kokių veiksmų atlikimą draudžia ši imperatyvi Konstitucijos nuostata. Nei Konstitucija, nei Seimo statutas nepateikia

---

¹⁰³ Prancūzijos Konstitucijos 26 straipsnis. Prancūzijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą: <http://www.elysee.fr/elysee/francais/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html>.

Italijos Konstitucijos 68 straipsnis. Italijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<<http://www.senato.it/istituzione/29375/131336/131337/131338/131352/articolo.htm>>.

Lenkijos Konstitucijos 105 straipsnis. Lenkijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:

<<http://www.servat.unibe.ch/law/icl/pl000000.html>>.

¹⁰⁴ Pranešimas dėl prašymo ginti Witoldo Tomczako imunitetą ir privilegijas. *Europos Parlamento Plenarinio posėdžio dokumentas* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-08]. Europos Parlamentas, 2008, Nr. A6-0008/2008. Prieiga per internetą:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0008+0+DOC+WORD+V0/LT>>.

¹⁰⁵ Pranešimas dėl prašymo atšaukti Tobiaso Pflügerio imunitetą ir privilegijas. *Europos Parlamento Plenarinio posėdžio dokumentas* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-08]. Europos Parlamentas, 2006, Nr. A6-0084/2006. Prieiga per internetą:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2006-0156+0+DOC+WORD+V0/LT>>.

šios nuostatos žodžio „persekiojamas“ išaiškinimo ir palieka didelę laisvę interpretavimui. Jau vien pažvelgus į Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatos sintaksinę konstrukciją, autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog šia nuostata Seimo nariai yra saugomi ne nuo privačių asmenų neteisėtų veiksmų. Seimo statuto 17 straipsnis numato, jog asmenys ir pareigūnai už neteisėtų veikų Seimo narių atžvilgiu vykdymą atsako pagal įstatymus bendra tvarka¹⁰⁶. Jeigu privatūs asmenys ar pareigūnai už „netinkamus“, jų nuomone, Seimo nario balsavimus ir kalbas bandytų neteisėtais veiksmais su juo „susidoroti“, atsakytų atitinkamai pagal Baudžiamąjį kodeksą¹⁰⁷, Administracinių teisės pažeidimų kodeksą ar kitus teisės aktus. Tuo tarpu Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostata bei Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalis, autoriaus nuomone, skirta specialiai Seimo nariams apsaugoti nuo nepagrįsto susidorojimo dėl jų, kaip Tautos atstovų pareigų atlikimo, „prisidengiant“ teisinėmis ar drausminėmis priemonėmis¹⁰⁸. Autoriaus nuomone, aiškinant Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatą, ją būtų galima modifikuoti - „Seimo nariui už balsavimus ar kalbas Seime negali būti taikoma teisinė ar drausminė atsakomybė <...>“. Lyginamuoju požiūriu pažymėtina, jog daugumoje užsienio valstybių pačiose Konstitucijose yra detalizuojama, kokių veiksmų negalima atlikti parlamentaro atžvilgiu, saugant jo žodžio laisvę ir taip išvengiant skirtingo spekuliatyvaus interpretavimo. Vokietijos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalis numato negalimumą persekioti teismine, drausmine tvarka arba patraukti atsakomybėn Bundestago narį už balsavimus ar kalbas. Prancūzijos Konstitucijos 26 straipsnyje numatytas draudimas persekioti, ieškoti, areštuoti, sulaikyti ar teisti parlamento narį dėl pareikštos nuomonės ar balsavimo vykdant jam įgaliojimus. Europos Parlamento nariai negali būti apklausiami, sulaikomi ar traukiami atsakomybėn dėl einant pareigas pareikštos nuomonės ar balsavimo.

Darbo autorius pažymi, jog Europos žmogaus teisių teismas Konvencijos 10 straipsnio pagrindu sukurtoje savo jurisprudencijoje yra ne kartą akcentavęs, jog politinėse diskusijose parlamente gali būti toleruojama net labai aštri kritika ar teiginiai. Politikų kritikos ar teiginių

---

¹⁰⁶Pagal Seimo statuto 17 straipsnį, asmenys ir pareigūnai, jeigu trukdo Seimo nariui vykdyti savo įgaliojimus (Seimo nario persekiojimą už balsavimus ir kalbas Seime būtų galima vertinti kaip trukdymą Seimo nariui vykdyti jo įgaliojimus) ar kėsinais į jo, kaip Tautos atstovo, gyvybę, sveikatą, garbę ir orumą atsako pagal įstatymus.

¹⁰⁷Už veikas, atitinkančias Baudžiamojo kodekso straipsniuose numatytų veikų sudėtis, pagal Baudžiamojo kodekso 294 straipsnį ar pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 188 straipsnį už savavaldžiavimą.

¹⁰⁸Pagal Seimo statuto 21 straipsnį, Seimo narys gali būti pašalintas iš posėdžio ir jam nemokamas atlyginimas, jeigu Seimo posėdžio metu kviečia vartoti prievartą, viešai įžeidžia Respublikos Prezidentą, Seimą, jo Pirmininką, Seimo narius, Vyriausybę ar Ministrą Pirmininką arba jiems grasina.

ribos yra daug platesnės, nei privačių asmenų¹⁰⁹. Tačiau savaime suprantama, jog piktnaudžiavimas indemniteto teikiamomis garantijomis, lygiai taip pat kaip ir bet kuria kita teise, negali būti absoliučiai nebaudžiamas. Tiek pirmiausia Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje, tiek Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalyje akcentuota, jog už asmens įžeidimą ar šmeižtą Seimo narys gali būti traukiamas atsakomybėn „bendra tvarka“¹¹⁰. Klausimas, ką reiškia vartojami žodžiai bendra tvarka? Gali susidaryti įspūdis, kad „atsako bendra tvarka“ reiškia, jog Seimo narys už „kalbas“, kurios laikomos atitinkamai įžeidimu ar šmeižtu, atsako „bendra tvarka“ kaip ir kiekvienas kitas asmuo, padaręs tokią veiką. Tačiau pažymėtina, kad atsakomybė už šmeižtą numatyta Baudžiamojo kodekso 154 straipsnyje ir atsakomybė už įžeidimą numatyta Baudžiamojo kodekso 155 straipsnyje. Taigi už veikas, atitinkančias Baudžiamajame kodekse numatytų veikų sudėtis, atsiranda baudžiamoji atsakomybė. Tačiau norint patraukti Seimo narį atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę, pagal Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalį ir Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalį, reikalingas Seimo sutikimas. Autoriaus nuomone, žodžiai „bendra tvarka“ reiškia, kad Seimo narys už veikas atitinkančias atitinkamai šmeižto ar įžeidimo sudėti, traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal bendras Baudžiamojo proceso kodekso numatytas teises procedūras - privataus kaltinimo bylų proceso tvarka, tačiau reikalingas Seimo sutikimas ir turi būti laikomasi tvarkos, numatytos Seimo statuto 23 straipsnyje. Paminėtina 2007 m. gruodžio 21 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis¹¹¹, kurioje pareiškėjas pateikė argumentą, jog privataus kaltinimo tvarka už šmeižimą norint patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn Seimo sutikimas nereikalingas, nes Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalyje ir Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalyje esančiose normose numatyta, kad už asmens įžeidimą ar šmeižtą Seimo narys gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn bendra tvarka. Tačiau Lietuvos apeliacinis teismas šį argumentą atmetė kaip nepagrįstą ir pateikė išaiškinimą, su kuriuo sutinka ir darbo autorius, jog „<...> Seimo narys bendrais pagrindais (be Seimo sutikimo) negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už jokią nusikalstamą veiką, taip pat ir šmeižimą. <...>“

---

¹⁰⁹ Europos žmogaus teisių teismo sprendimai byloje *Lingens prieš Austriją* (Nr. 00009815/82), *Janowski prieš Lenkiją* (Nr. 25716/94), *Castells prieš Ispaniją* (Nr. 00011798/85).

¹¹⁰ Konstitucijoje nurodoma, jog Seimo narys atsako „bendra tvarka“, tuo tarpu Seimo statute vartojami žodžiai „bendra tvarka“. Autoriaus nuomone, tokie terminijos skirtumai neturi esminės reikšmės. Konstitucijoje ir Seimo statute vartojamus terminus reikėtų laikyti adekvačiais.

¹¹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje *UAB (duomenys neskelbtini) prieš A. M.*, Nr. 1N-50/2007.

Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje bei Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalyje užfiksuota tik tai, kad Seimo narys privalo atsakyti už kalbas Seime, jeigu jos yra šmeižikiškos arba įžeidžiančios. Tačiau darbo autorius pažymi, jog Baudžiamasis kodeksas numato atsakomybę už viešus raginimus pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą (122 straipsnis), kurstymą prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (170 straipsnis), riaušių ar teroro akto organizavimą (283, 250 straipsniai) ir kitas konkrečias nusikalstamas veikas, kurių subjektas galėtų būti Seimo narys viešai kalbėdamas, diskutuodamas Seime. Formaliai žvelgiant, lyg ir nedraudžiama Seimo nariui atlikti minėtų Baudžiamajame kodekse numatytų nusikalstamų veikų, nes Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies ir Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalies yra saugomos Tautos atstovo „kalbos“. Aišku manytina, jog Seimo narys atsakytų drausmine tvarka pagal Seimo statuto 21 straipsnį už Seimo posėdyje išsakytas atitinkamas kalbas, tačiau, autoriaus nuomone, negalima ignoruoti asmenų lygiateisiškumo principo ir reikia atkreipti dėmesį, jog už aukščiau minėtas Baudžiamajame kodekse numatytas veikas Seimo narys galėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn (atitinkamai gavus Seimo sutikimą). Konstitucinis teismas savo nutarimuose ne kartą akcentavo, jog Konstitucija yra vientisas, sistemiškai aiškinamas teisės aktas ir jos nuostatų negalima aiškinti vien pažodžiui, vien taikant lingvistinį (verbalinį) metodą ir ignoruojant konstitucinių vertybių pusiausvyrą. Paminėtinas Konstitucijos 25 straipsnis, numatantis, jog laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nėra absoliuti, gali būti ribojama įstatymu ir „<...> nesuderinama su nusikalstamais veiksmais - tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija <...>“. Taigi Seimo nario išsakyti vieši raginimai pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą, kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę, riaušių ar teroro akto organizavimas ir kitos panašios Seimo nario „kalbos Seime“ pažeistų minėtą Konstitucijos 25 straipsnį.

Seimo nario veiklos aprūpinimas ir garantijos.

Konstitucijos 60 straipsnio 3 ir 4 dalys numato, jog „Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto. <...>. Seimo nario pareigas, teises ir veiklos garantijas nustato įstatymas“. Jei Konstitucija *expréssis verbis* garantuoja Seimo nariui teisę gauti iš valstybės biudžeto mokamą atlyginimą už savo, kaip Tautos atstovo, darbą, atlyginimą už patirtas išlaidas, susijusias su jo parlamentine veikla, bei kitas veiklos garantijas, tai įstatyminio ir poįstatyminio lygmens teisės aktais privalu nepažeisti šių konstitucinių garantijų bei numatyti jų įgyvendinimo ir užtikrinimo tvarką. Autoriaus nuomone, šiuo metu esamas Seimo narių socialinio – ekonominio pobūdžio konstitucinių garantijų teisinis reguliavimas neišbaigtas, neaiškus, paliekantis daug laisvės nevienodam aiškinimui.

Seimo nario darbo užmokestis.

Konstitucijos 48 straipsnis garantuoja kiekvieno žmogaus teisę laisvai pasirinkti darbą ir gauti už jį teisingą apmokėjimą. Konstitucinis teismas yra pasisakęs¹¹², jog Konstitucija Seimo narį traktuoja kaip profesionalų politiką, kuriam darbas Seime yra jo profesinė veikla. Seimo narys, kaip ir bet kuris kitas žmogus, už savo darbą – profesinę veiklą – turi teisę gauti atlyginimą. Kaip minėta darbe, Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalis numato, jog „Seimo nario darbas, taip pat išlaidos, susijusios su jo parlamentine veikla, atlyginamos iš valstybės biudžeto“. Kaip pabrėžė Konstitucinis Teismas savo 2004 m. liepos 1 d. nutarime¹¹³, Seimo nario atlyginimas yra konstitucinė kategorija, apimanti įvairių rūšių pinigines išmokas bei kitokios materialinės naudos suteikimą Seimo nariui, kuri negali būti aiškinama remiantis vien įstatymuose ar kituose teisės aktuose pateiktais analogiškos sąvokos „atlyginimas“ apibrėžimais.

Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalies pirmas sakiny s numato, jog „Seimo nario atlyginimo dydį ir mokėjimo tvarką nustato Seimas“, o šios dalies antrasis sakiny s detalizuoja, jog „Įstatymas dėl Seimo narių atlyginimo dydžio pakeitimo įsigalioja tik nuo

---

¹¹²Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

¹¹³Ten pat.

kito naujai išrinkto Seimo pirmojo posėdžio dienos.“ Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas, kuris yra bendresnio pobūdžio, reguliuojantis ir kitų aukščiausių valstybės pareigūnų, teisėjų darbo užmokesčio klausimus – reglamentuoja Seimo nario darbo užmokesčio apskaičiavimo tvarką. Pagal šį teisės aktą, valstybės politikų¹¹⁴ darbo užmokestis susideda iš pareiginės algos, skaičiuojamos Vyriausybės teikimu Seimo patvirtintą iki Seimo pavasario sesijos pabaigos pareiginės algos bazinį dydį padauginus iš atitinkamo pareiginės algos koeficiento, ir priedo už išstarnautus Lietuvos valstybei metus. Seimo nario darbo užmokestis tiesiogiai priklauso nuo Seimo tvirtinamo pareiginės algos bazinio dydžio. Nuo 2007 m. liepos 19 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais, įstatymas¹¹⁵ (toliau - Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais, įstatymas), kurio 3 straipsnis numato, jog „Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinis dydis 2008 metais – 490 litų“. Darbo autoriaus nuomone, ydinga yra Seimo narių darbo užmokestį sieti su pareiginės algos baziniu dydžiu, kuris taikomas vienodas tiek Seimo nariams, tiek valstybės tarnautojams, teisėjams ir kitiems valstybės pareigūnams. Klausimas, kaip vertinti Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalies antrąjį sakinį, kuriame numatyta, jog „<...> Įstatymas dėl Seimo narių atlyginimo dydžio pakeitimo įsigalioja tik nuo kito naujai išrinkto Seimo pirmojo posėdžio dienos.“ Loginiu – lingvistiniu požiūriu vertinant šią Seimo statuto nuostatą, manytina, jog Seimo narių darbo užmokestis gali pasikeisti tik naujos kadencijos Seimo nariams (*De rigore iuris*¹¹⁶). Tačiau Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais įstatymu padidinus valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinį dydį, nenumatyta jokių išlygų Seimo nariams – Seimo narių darbo užmokestis padidėjo nuo 2008 m. sausio 1 d. (*de facto*), nors pagal Seimo statutą (*de jure*) Seimo narių darbo užmokestis galėjo pasikeisti tik 2008 m. rudenį. Konstitucinis Teismas 1999 m. lapkričio 9 d. nutarime išaiškino (2004 m. liepos 1 d. nutarime dar kartą patvirtino savo išaiškinimą), jog Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalis Seimo kadencijos metu

---

¹¹⁴Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 2 straipsnyje išvardinti asmenys, kuriems taikomas šis įstatymas.

¹¹⁵Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais, įstatymas. Valstybės žinios, 2007, Nr. 80-3224.

¹¹⁶Lot. - pagal įstatymo raidę.

draudžia įstatymu nustatyti mažesnę Seimo nario atlyginimą negu kadencijos pradžioje. Apie Seimo nario atlyginimo didinimą Seimo kadencijos metu Konstitucinis teismas nepasisakė. Konstitucija lyg ir nedraudžia didinti Seimo nario atlyginimą, tačiau formaliai Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalies nuostata draudžia apskritai keisti Seimo nario atlyginimo dydį Seimo kadencijos metu.

Kaip minėta darbe, Konstitucinis Teismas savo nutarimuose išaiškino, jog Seimo nario išskirtinis konstitucinis statusas lemia tai, kad Seimo nario atlyginimas visada turi būti pakankamo dydžio ir reguliariai mokamas - Seimo nario, kaip Tautos atstovo, sklandaus pareigų atlikimo labui. Pažymėtina, jog iki 2006 m. sausio 1 d. šalia Seimo statuto Seimo nario veiklos aprūpinimui ir garantijoms reglamentuoti buvo skirtas (*lex specialis*) - Lietuvos Respublikos seimo narių darbo sąlygų įstatymas¹¹⁷ (toliau - Seimo narių darbo sąlygų įstatymas) (nuo 2006 m. sausio 1 d. neteko galios). Pažymėtina, jog Seimo narių darbo sąlygų įstatymu iki 2000 m. spalio 9 d. buvo numatytas kintantis kiekvieną mėnesį Seimo nario darbo užmokestis - priklausomai nuo „<...> Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiamo praėjusio mėnesio Lietuvos ūkio vidutinio darbo užmokesčio (VDU) <...>“¹¹⁸. Šiandieninis teisinis reguliavimas Seimo nario darbo užmokestį daro priklausomą iš esmės nuo Vyriausybės ar Seimo sprendimų, išskiria Seimo narius iš visų dirbančių žmonių. Autoriaus nuomone, Seimo narių išskyrimas iš visų dirbančiųjų, viena vertus, pateisinamas ypatingu Seimo narių statusu ir labiau turėtų užtikrinti Seimo nario atlyginimo pakankamumą, tačiau, kita vertus, galima sakyti, jog iki 2000 m. spalio 9 d. buvęs teisinis reguliavimas, susiedamas Seimo narių atlyginimą su šalies vidutinio darbo užmokesčio dydžiu, labiau priartino Tautos atstovus prie pačios Tautos ir jos dirbančių žmonių. Nei Konstitucija, nei Seimo statutas nenumato, kokiais kriterijais remiantis Seimas nustato Seimo narių atlyginimo dydį. Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalis datalizuoja, jog pareiginės algos bazinis dydį Seimas patvirtina įvertinęs „<...> valstybės politikus, teisėjus ir valstybės pareigūnus atstovaujančių organizacijų pasiūlymus, praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją

---

¹¹⁷Lietuvos Respublikos seimo narių darbo sąlygų įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1710.

¹¹⁸Seimo narių darbo sąlygų įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, jog „Seimo nariui kas mėnesį mokamas Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiamo praėjusio mėnesio Lietuvos ūkio vidutinio darbo užmokesčio (VDU) trijų dydžių pagrindinis atlyginimas, o Seimo nariui, kuris paskirtas Ministru Pirmininku ar ministru, - vieno VDU dydžio atlyginimas“. Tuomet galiojusio Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta analogiška nuostata šiandien galiojančio Seimo statuto redakcijoje numatyta - „Seimo nario atlyginimo dydį ir mokėjimo tvarką nustato Seimas. <... >“

(skaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą) ir kitų vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydžiui ir kitimui poveikį turinčių veiksnių įtaką <...>“. Seimo nario atlyginimo dydis – teisinis – politinis klausimas, kurį teisiškai sunku sureglamentuoti taip, kad atlyginimas Tautos atstovams būtų pakankamas, tačiau atitinkantis valstybės ir visuomenės interesus. Realybė tokia, jog, autoriaus nuomone, teisės normomis neįmanoma užtikrinti, kad visiems visuomenės nariams Seimo nario atlyginimo dydis būtų priimtinas (*nulla lex satis commoda omnibus*¹¹⁹).

Pažymėtina, jog Konstitucija, numatydamą Seimo narių darbo užmokesčio garantiją, kartu numato ir tam tikrus apribojimus Seimo nariams. Iš Konstitucijos 60 straipsnio 1 dalies¹²⁰ kyla draudimas Seimo nariui bet kokia forma užsiimti verslu, komercija ar kitokia privačia veikla, kuria siekiama pelno, Tautos atstovo laisvo mandato ir veiklos nepertraukiamumo užtikrinimo labui. Tačiau paminėtina ir tai, jog, kaip savo 2004 m. liepos 1 d. nutarime¹²¹ konstatavo Konstitucinis Teismas, pati Konstitucija *expréssis verbis* nurodo iš Konstitucijos 60 straipsnio 1 dalies kylančio apribojimo išimtis Konstitucijos 60 straipsnio 2 dalyje - leidžia tam pačiam asmeniui vykdyti funkcijas, savaime suprantama - gauti ir atitinkamą atlyginimą, įgyvendinant ir įstatymų leidžiamąją valdžią (kaip Seimo nariui), ir vykdomąją valdžią (kaip Vyriausybės nariui - Ministrui Pirmininkui ar ministrui). Visuomenėje pasigirsta siūlymų¹²² inicijuoti Konstitucijos 60 straipsnio 2 dalies pataisą ir, pamatinio valdžių padalijimo principo užtikrinimo labui, panaikinti galimybę tuo pat metu būti Seimo nariu ir Ministru Pirmininku ar Ministru. Viena vertus, jei Konstitucija aiškiai numato galimybę Seimo nariui tuo pat metu eiti ir Ministro Pirmininko ar ministro pareigas, tai manytina, jog Konstitucijos leidėjas įvertino tokios galimybės tikslingumą ir reikalingumą. Tokia Konstitucijos numatyta galimybė, galbūt, labiau užtikrina įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių bendradarbiavimą. Tačiau kita vertus, pažvelgus į

---

¹¹⁹Lot. - nėra įstatymo, kuris tiktų visiems.

¹²⁰Konstitucijos 60 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog „Seimo nario pareigos, išskyrus jo pareigas Seime, nesuderinamos su jokiais kitomis pareigomis valstybinėse įstaigose ir organizacijose, taip pat su darbu verslo, komercijos bei kitose privačiose įstaigose ar įmonėse. Savo įgaliojimų laikui Seimo narys atleidžiamas nuo pareigos atlikti krašto apsaugos tarnybą“.

¹²¹Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

¹²²IGNATAVIČIUS, Tadas ir BRUVERIS, Vytautas. *Dvi kėdes vieni peikia, kiti giria*. "Lietuvos rytas" [interaktyvus] [žiūrėta 2008-03-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12048678491203944873-p1-Lietuvos-diena-Dvi-k%C4%97des-vieni-peikia-ki-giria.htm>>.

Lietuvos Respublikos Seimo internetinėje svetainėje¹²³ skelbiama Seimo narių lankomumo posėdžiuose statistika¹²⁴, galima suabejoti Seimo narių, esančių ir Vyriausybės nariais, darbo Tautos atstovybėje (Seime) efektyvumu.

Seimo nario išlaidų, susijusių su parlamentine veikla, kompensavimas.

Kaip minėta darbe, Konstitucija garantuoja Seimo nariui patirtų, su parlamentine veikla susijusių, išlaidų atlyginimą. Seimo statutas konkretizuoja šią konstitucinę Seimo nario garantiją. Pagal Seimo statuto 15⁽³⁾ straipsnį, reprezentacijos išlaidoms¹²⁵ atsiskaitytinai skiriama 6 VMDU dydžio suma Seimo Pirmininkui, 1 VMDU dydžio suma Seimo Pirmininko pavaduotojams, Seimo nariams - 3 VMDU dydžio suma kanceliarijos, pašto, telefono, transporto ir kitoms su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms bei 0,4 VMDU dydžio suma biuro išlaidoms. Pastebėtina, jog Seimo statute įvedamas trumpinys „VMDU“, tačiau nepateikiamas trumpinio pilnas variantas ir nepaaiškinama vartojamo trumpinio reikšmė. Galiojusiame Seimo narių darbo sąlygų įstatyme analogiškas trumpinys VMDU buvo paaiškintas - <...> paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (toliau – VMDU) <...>“. Šiandieninis teisinis reguliavimas nepateikia atsakymo į klausimą, ką reiškia „VMDU“. Darbo autorius pažymi, jog, pagal analogiją pritaikius Seimo rinkimų įstatymą¹²⁶, Seimo statute vartojamas trumpinys VMDU sietinas su paskutiniu paskelbtu (Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės) šalies ūkio vidutiniu mėnesiniu darbo užmokesčiu.

---

¹²³Lietuvos Respublikos Seimo narių lankomumas posėdžiuose [interaktyvus] [žiūrėta 2008-03-18]. Prieiga per internetą:

<http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_smn_akt_new.seim_nar_lank?p_start=2004%2011%2015&p_end=&p_kad_se s=k5>.

¹²⁴Pavyzdžiui, pagal nuo 2004 m. lapkričio 15 d. skelbiamus duomenis, Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas dalyvavo 65 posėdžiuose iš 344, Aplinkos ministras Artūras Paulauskas dalyvavo 147 posėdžiuose iš 188, Žemės ūkio ministrė Kazimira Danutė Prunskienė dalyvavo 73 posėdžiuose iš 344, Socialinės apsaugos ir darbo ministrė Vilija Blinkėvičiūtė dalyvavo 122 posėdžiuose iš 344.

¹²⁵Tarptautinių žodžių žodyne žodis „reprezentacinis“ – „skirtas kam nors atstovauti, ypač parodyti gerąsias savybes“. Būtinybė Seimo Pirmininkui skirti lėšų reprezentacinėms išlaidoms sietina su Seimo statuto 29 straipsniu, kuriame vienas iš Seimo Pirmininko esminių įgaliojimų yra vadovauti ir atstovauti Seimui.

¹²⁶Seimo rinkimų įstatymo 41 straipsnio 1 dalis numato, jog „Rinkimų užstatas vienam kandidatui į Seimo narius įregistruoti vienmandatėje rinkimų apygardoje yra lygus paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (toliau – VMDU) 1 dydžiui“.

Akcentuotina, jog Seimo pirmininkui ir Seimo Pirmininko pavaduotojui lėšos reprezentacinėms išlaidoms kompensuoti, pagal Seimo statuto 15⁽³⁾ straipsnio 1 ir 2 dalis, skiriamos atsiskaitytinai. Tuo tarpu kiekvienam Seimo nariui kiekvieną mėnesį kanceliarijos, pašto, telefono, transporto ir kitoms, su parlamentine veikla susijusioms, išlaidoms kompensuoti skiriamos sumos (pagal Seimo statuto 15⁽³⁾ straipsnio 3 ir 4 dalis), tačiau apie jokią atsiskaitymą Seimo statutas nekalba – lyg ir leidžia šias skirtas lėšas naudoti savo nuožiūra. Konstitucinis Teismas savo 2004 m. liepos 1 d. nutarime¹²⁷ akcentavo, jog Konstitucijos 60 straipsnio 3 dalies garantuojamos Seimo nario lėšos išlaidoms, susijusioms su jo parlamentine veikla, kompensuoti gali būti naudojamos tik tuo tikslu, kuris nurodytas Konstitucijoje, t. y. Seimo nario parlamentinei veiklai ir „<...> įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad kiekvienu atveju būtų galima patikrinti, ar šios lėšos naudojamos pagal paskirtį“. Iki šiol 2004 m. Konstitucinio Teismo nutarime suformuluotas įpareigojimas įstatymų leidėjui nėra įgyvendintas. Poįstatyminis teisės aktas – Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2006 m. sausio 20 d. sprendimas „Dėl Seimo narių lėšų su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms naudojimo tvarkos“ (toliau – Seimo valdybos sprendimas) nustato skirtų lėšų, su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms kompensuoti, naudojimo tvarką, tačiau šis Seimo valdybos sprendimas neužtikrina realios galimybės patikrinti, kam naudojamos Seimo nariams papildomai prie darbo užmokesčio skiriamos lėšos, kurios net nėra apmokestinamos Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme numatytais 15 ar 24 procentų pajamų mokesčio tarifais ar kituose įstatymuose numatytais mokesčiais. Seimo valdybos sprendimo 3.4 punktas numato, jog Seimo nariui kas mėnesį skiriama numatyta 3 VMDU dydžio išmoka negali būti naudojama asmeninėms išlaidoms padengti. Seimo valdybos sprendimo 3.3 punktas numato, jog Seimo nariui kas mėnesį skiriama kompensacija Seimo nario pageidavimu išmokama grynais pinigais arba pervedama į asmeninę sąskaitą. Kai lėšos, Seimo nario pasirinkimu, pervedamos į asmeninę sąskaitą, yra reali galimybė kontroliuoti, kur šios lėšos išleidžiamos¹²⁸ - įpareigojant Seimo narį

---

¹²⁷Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Seimo narių kūrybinės veiklos“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894.

¹²⁸Seimo valdybos sprendimo 3.3 punktas pateikia nebaigtinį (tačiau išsamesnį nei Seimo statutas) su parlamentine veikla susijusių išlaidų sąrašą - telefono ir interneto, pašto paslaugų apmokėjimo, kanceliariinių prekių, knygų, periodinių leidinių ir laikraščių pirkimo, kompiuterinės technikos, faksimilinio aparato pirkimo arba nuomos, transporto paslaugų pirkimo arba transporto priemonių pirkimo ar nuomos (įskaitant transporto priemonių privalomąjį draudimą), kuro automobiliui pirkimo, automobilio techninio aptarnavimo, remonto,

atitinkamai atsiskaityti, pateikiant sąskaitos išrašą. Tuo tarpu, kai lėšos Seimo nariui išmokamos grynais, praktiškai neįmanoma sukontroliuoti, kaip jos yra naudojamos. Atsižvelgiant į šiandienos parlamentines ir neparlamentines batalijas, susijusias su Seimo narių ekonominio pobūdžio garantijomis, darbo autoriaus nuomone, būtina keisti esamą teisinį reguliavimą. Autoriaus nuomone, tikslinga būtų Seimo statutu numatyti, jog Seimo nariams kompensacijos už su parlamentine veikla susijusias išlaidas mokamos atsiskaitytinai, nustatyti aiškia atsiskaitymo tvarką bei, siekiant sudaryti realią galimybę patikrinti, ar šios lėšos naudojamos pagal paskirtį, imperatyviai numatyti, jog lėšos Seimo nariui pervedamos į asmeninę sąskaitą.

Seimo nario atostogos.

Konstitucijos 49 straipsnis garantuoja kiekvieno dirbančio žmogaus teisę į poilsį ir laisvalaikį, kasmetines mokamas atostogas. Savaiame suprantama, tokia konstitucinė garantija turėtų būti laiduojama ir Seimo nariams – minėta darbe, jog Seimo nariui jo darbas Seime – profesinė veikla. Tačiau įstatymais ir kitais teisės aktais Seimo narių atostogų institutas apskritai nėra reglamentuojamas. Seimo statutas 15⁽⁶⁾ straipsnyje tik nurodo, jog „Seimo nario darbo laiką Seimo sesijų metu nustato Seimo valdyba. Seimo narys laiką tarp Seimo sesijų, jeigu jis neturi dalyvauti Seimo komitetų, komisijų posėdžiuose, planuoja savarankiškai“. Laikas tarp Seimo sesijų nėra Seimo narių atostogos ar kitoks poilsis – tai ne kartą savo nutarimuose akcentavo Konstitucinis Teismas. 2004 m. liepos 1 d. nutarime Konstitucinis Teismas pastebėjo, jog „<...> jokiuose teisės aktuose apskritai nėra numatytos Seimo nario atostogos <...>“ ir įpareigojo įstatymų leidėją (2005 m. vasario 10 d. sprendimu¹²⁹ konkretizavo įpareigojimą) ne bet kokių teisės aktu, o įstatymu, suregulmentuoti Seimo nario kasmetinių mokamų atostogų trukmę (kuri negali būti trumpesnė už įstatymais nustatytą minimalią trukmę, bet negali būti ir nepagrįstai ilga), atostogų apmokėjimo dydį, kitas esmines atostogų sąlygas. Iki šiol Konstitucinio Teismo įpareigojimai įstatymų leidėjo nėra įgyvendinti.

---

automobilio eksploatavimo (langų ploviklio, aušinimo skysčio ir kt. pirkimo, automobilio plovimo ir pan.), mokymo kursų (užsienio kalbų ir pan.) apmokėjimo, kitos su parlamentine veikla susijusios išlaidos.

¹²⁹Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas “ Dėl 2004 m. liepos 1 d. nutarimo išaiškinimo“. Valstybės žinios, 2005-05-12, Nr. 21-664.

Pažymėtina, jog 2005 m. sausio 19 d. Seime buvo užregistruotas Lietuvos Respublikos seimo statuto „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“ projektas¹³⁰ (toliau – projektas), kuriuo siūlytos atitinkamos Seimo statuto pataisos Seimo narių darbo, gyvenimo, buitines sąlygoms reglamentuoti. 2006 m. sausio 1 d. Seimo statutas pasipildė atitinkamomis pataisomis reglamentuojančiomis Seimo nario atlyginimo, lėšų su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms apmokėti skyrimo klausimus, aprūpinimo gyvenamosiomis patalpomis, tarnybiniu automobiliu, garantijų nutrūkus Seimo narių įgaliojimams klausimus. Tačiau minėtame 2005 m. sausio 19 d. projekte siūlytos ir Seimo statuto pataisos dėl Seimo narių kasmetinių ir tikslinių atostogų reglamentavimo, tačiau joms nebuvo pritarta. Seimo nariai kvestionavo Seimo narių atostogų reglamentavimo reikalingumą. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2007 m. spalio 17 d. išvadoje¹³¹ priimtas sprendimas Seimo statuto pataisų projektą atmesti, motyvuojant tuo, jog Seimo nario įgaliojimai yra nepertraukiami, todėl laikotarpiu, kada Seimo narys vykdo Tautos atstovo pareigas negalima skaldyti¹³² (aut. past. - Konstitucinis Teismas 2005 m. vasario 10 d. sprendime aiškiai pasisakė, jog Seimo nario veiklos nepertraukiamumas jokiū būdu nereiškia, kad Seimo narys neturi ar negali pasinaudoti jam, kaip ir kiekvienam dirbančiam žmogui, priklausančia konstitucine teise į kasmetines mokamas atostogas¹³³), jog konstitucinės, labai svarbios valstybei ir visuomenei, Seimo, pvz., mobilizacijos paskelbimas pagal Konstitucijos 67 straipsnio 20 dalį, funkcijos įpareigoja Seimo posėdžiuose dalyvauti pakankamą skaičių Tautos atstovų, todėl negali būti Seimo narių atostogų (aut. past. – Konstitucinis Teismas 2005 m. vasario 10 d. sprendime pasisakė dėl galimybės sušaukti neeilinę Seimo sesiją, į kurią Seimo nariai privalo susirinkti, net jeigu tuo metu jie yra išėję kasmetinių mokamų atostogų). 2007 m. lapkričio 14 d. Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto išvadoje¹³⁴ pagrindinis motyvas - jog „<...> 2005 m. gruodžio 23 d. jau buvo priimtos Seimo statuto pataisos, nustačiusios Seimo nario darbo ir poilsio laiko reguliavimą“, tačiau darbo autorius pažymi, jog 2005 m. gruodžio 23 d. Seimo

---

¹³⁰Lietuvos Respublikos seimo statuto projektas „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“. Pateikė - Paulauskas Artūras, Lietuvos Respublikos Seimas, 2005-01-19.

¹³¹Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“ projekto Nr. XP-203.

¹³²Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 20 (20). *Stenogramos*, 2005-02-02, Nr. 15.

¹³³Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas “ Dėl 2004 m. liepos 1 d. nutarimo išaiškinimo“. Valstybės žinios, 2005-05-12, Nr. 21-664.

¹³⁴Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“ projekto Nr. XP-203.

statuto pataisomis įtvirtinta tik lakoniška nuostata¹³⁵ dėl Seimo narių darbo ir poilsio laiko, tačiau apie atostogas nieko nekalbama. Pažymėtina, jog 2005 m. sausio 20 d. svarstant klausimą Seime dėl Seimo narių atostogų teisinio reglamentavimo pastebėta, jog teisės aktais nėra sureglamentuotos ir Vyriausybės narių atostogos¹³⁶. Tačiau nuo 2007 m. spalio 1 d. Vyriausybės įstatymas pasipildė atitinkamomis pataisomis¹³⁷, reglamentuojančiomis Vyriausybės narių atostogas. Tuo tarpu Seimo narių atostogos kol kas teisės aktais nėra reglamentuojamos.

Reziumuojant pasakytina, jog tokia teisinė situacija, kai teisės aktais Seimo narių atostogos apskritai nėra reglamentuojamos, yra ydinga ir keistina priimant atitinkamas Seimo statuto pataisas. Pažymėtina, jog Europos valstybių parlamentų veiklos praktika liudija, jog šios institucijos (*in corpore*) ir jos narių teisė atostogauti nėra paneigiama. Jei parlamentas veiksmingai atlieka savo, kaip tautos atstovaujamosios institucijos, funkcijas, laikinos pertraukos tarp jo sesijų - rinkėjų yra toleruojamos. Konkretūs su atostogomis susiję klausimai sprendžiami susiklosčius atitinkamai parlamento darbo praktikai¹³⁸.

Draudimo apklausti Seimo narį dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo, kaip Tautos atstovo, pareigas, problema.

Minėta, jog kai kurių užsienio valstybių teisinėse sistemose (Slovakijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Rusijos)¹³⁹ numatyta parlamentaro teisė atsisakyti liudyti dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo pareigas. Lietuvoje šiandien nei konstitucinės teisės, nei kitų teisės šakų normos nenumato analogiškos Seimo narių teisės. Pažymėtina, jog

---

¹³⁵Seimo statutas papildytas 15⁽⁶⁾ straipsniu, kuriame numatyta, jog “Seimo veikla yra nepertraukiama. Seimo nario darbo laiką Seimo sesijų metu nustato Seimo valdyba. Seimo narys laiką tarp Seimo sesijų, jeigu jis neturi dalyvauti Seimo komitetų, komisijų posėdžiuose, planuoja savarankiškai.”

¹³⁶Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 20 (20). Stenogramos, 2005-02-02, Nr. 15.

¹³⁷Vyriausybės įstatymo 13 straipsnio 9 dalyje numatyta, jog „Vyriausybės nariai turi teisę į 28 kalendorinių dienų trukmės kasmetines minimaliąsias atostogas. Vadovaujantis Darbo kodekso nuostatomis, Vyriausybės nariams gali būti suteikiamos šios tikslinės atostogos: nėštumo ir gimdymo, tėvystės, mokymosi, valstybinėms ar visuomeninėms pareigoms atlikti, nemokamos. Nemokamos atostogos dėl dalyvavimo Seimo, Respublikos Prezidento, Europos Parlamento ar savivaldybių tarybų rinkimuose suteikiamos įstatymų nustatyta tvarka“.

¹³⁸VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indėnnetas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 101.

¹³⁹Ten pat, p. 94.

anksčiau galiojęs Seimo statutas¹⁴⁰, įtvirtindamas lakonišką nuostatą, jog „Seimo narys, atsisakęs duoti parodymus baudžiamojoje byloje, gali būti atvesdinamas duoti parodymų Seimui nutarus“, numatė Seimo nario teisę atsisakyti duoti parodymus baudžiamojoje byloje. Tačiau 1998 m. gruodžio 22 d. Seimo statuto pataisa, ši Seimo narių teisė buvo panaikinta.

Klausimas, ar reikalinga šiandien atsižvelgti į kai kurių užsienio valstybių praktiką ir Lietuvos Respublikos teisės aktais įtvirtinti Seimo nario teisę tam tikrais atvejais atsisakyti liudyti? Kokios apimtys turėtų būti ši teisė – absoliuti ar ribota? Konstitucija *expréssis verbis* nenumato draudimo apklausti Seimo narį dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo, kaip Tautos atstovo, pareigas. Baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnis numato asmenis (teisėjai, dvasininkai, žurnalistai, gynėjai ar atstovai ir kiti asmenys¹⁴¹), kurie tam tikrais atvejais negali būti apklausiami kaip liudytojai. Seimo nariai tarp šių asmenų nepaminėti. Baudžiamojo proceso kodekso 82 straipsnio 1 dalyje atskirai aptariami Respublikos Prezidento liudijimo ypatumai, numatant, jog apklausti Respublikos Prezidentą galima tik jo sutikimu, tik ikiteisminio tyrimo teisėjas ir tik Respublikos Prezidento rezidencijoje. Teisės aktai įtvirtina teisminės valdžios atstovų (teisėjų), vykdomosios valdžios atstovo (Respublikos Prezidento) liudijimo ypatumus, nors Konstitucija *expréssis verbis*, kaip ir Seimo nariams, nenumato išimčių. Manytina, jog iš Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalies, numatančios draudimą be Seimo sutikimo suvaržyti Seimo nario laisvę, galima kildinti Seimo nario teisę tam tikrais atvejais atsisakyti būti apklausiamam. Baudžiamojo proceso kodekso 142 straipsnio 1 dalis numato galimybę priverstinai atvesdinti šaukiamą kaip liudytoją asmenį, be pateisinamos priežasties neatvykusį pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą. Neatvykusio liudyti Seimo nario priverstinis atvesdinimas galėtų būti traktuotinas kaip negalimumo be Seimo sutikimo suvaržyti Seimo nario laisvę pažeidimas. Įstatymų leidėjas pasirinko teisinio reguliavimo modelį, kuriame nėra numatyta Seimo nario teisė atsisakyti liudyti tam tikrais atvejais. Darbo autoriaus nuomone, tikslinga būtų priimti

---

¹⁴⁰Seimo statuto redakcijose, galiojusiose nuo 1994 vasario 25 d. iki 1998 m. gruodžio 21 d.

¹⁴¹“<...> teisėjas – apie teismo pasitarimų kambario paslaptį; itariamojo, kaltinamojo, išteisintojo ar nuteistojo gynėjas, nukentėjusiojo, civilinio ieškovo, civilinio atsakovo atstovai – dėl aplinkybių, kurias jie sužinojo atlikdami gynėjo arba atstovo pareigas; dvasininkai – dėl to, kas jiems buvo patikėta per išpažintį; viešosios informacijos rengėjai, platintojai, viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo savininkai, žurnalistai – dėl to, kas pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą sudaro informacijos šaltinio paslaptį, išskyrus atvejus, kai šie asmenys patys sutinka duoti parodymus arba kai yra priimtas teismo sprendimas, kad būtina atskleisti informacijos šaltinio paslaptį dėl gyvybiškai svarbių ar kitų ypač reikšmingų visuomenės interesų, taip pat siekiant užtikrinti, kad būtų apgintos asmenų konstitucinės teisės ir laisvės ir kad būtų vykdomas teisingumas“.

atitinkamas Seimo statuto ir kitų teisės aktų pataisas. Seimo nario teisė atsisakyti liudyti dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo išimtinai atlikdamas savo, kaip Tautos atstovo, pareigas, neturėtų būti absoliuti. Turėtų būti numatytos atitinkamos, šią teisę ribojančios, išimtys.

Seimo nariai, pagal Konstituciją, vykdo aukščiausią Tautos suverenią galią (*suprema potestas*), Seimo statuto nustatyta tvarka (12 straipsnis) nuolat susitikinėja su rinkėjais, nagrinėja gautus rinkėjų pasiūlymus, pareiškimus bei skundus. Profesorius Egidijus Šileikis¹⁴² yra išreiškęs mintį, jog „<...> Seimo narys – savotiškas „Tautos advokatas“, negalintis būti liudytoju ir teikti paaiškinimų dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo savo profesinės veiklos dėka“. Darbo autoriaus nuomone, informacijos, kurią Seimo nariams patiki rinkėjai, teisinės apsaugos garantijos leistų įgyti didesnę žmonių pasitikėjimą bendraujant su jų išrinktais atstovais.

---

¹⁴²ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996, p. 143.

6. Išvados ir pasiūlymai.

Seimo nariai - demokratiškai išrinkti Tautos atstovai, įgyvendinantys Tautos aukščiausią suverenią galią bei valią (*suprema potestas*). Seimo nario teisinio statuso, jį sudarančių teisių, pareigų ir garantijų nustatymo problema – neišsėmiama konstitucinės teisės mokslo sritis. Seimo nario imunitetų ir indemniteto konstituciniai institutai Lietuvos Respublikoje reglamentuojami tiek Konstitucijoje, tiek įstatymais bei poįstatyminiais teisės aktais, tačiau esamas teisinis reguliavimas ne visada aiškus ir lengvai pritaikomas praktikoje. Išanalizavus Seimo nario imunitetų ir indemniteto teisinį reguliavimą Lietuvos Respublikoje gautos šios išvados:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje *expressis verbis* terminai Seimo nario imunitetas ir indemnitetas neminimi. Lietuvos Respublikos Seimo statuto IV skirsnyje paminėtas Seimo nario imunitetas, tačiau terminas Seimo nario indemnitetas Seimo statute nevertojamas. Lietuvos mokslininkai ne vienodai supranta termino Seimo nario indemnitetas reikšmę - nesutariama dėl Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies, kurioje numatyta, jog „Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas. Tačiau už asmens įžeidimą ar šmeižtą jis gali būti traukiamas atsakomybėn bendrąja tvarka“, priskyrimo Seimo nario imuniteto ar indemniteto kategorijai. Manytina, jog klausimas dėl Seimo nario balsavimo ir kalbų Seime apsaugos priskyrimo imuniteto ar indemniteto kategorijai esminės teisinės reikšmės neturi, tačiau vartojamos juridinės terminijos aiškumo labui, tikslinga būtų turėti Konstitucinio Teismo išaiškinimą šiuo klausimu ir po Konstitucinio Teismo išaiškinimo - atitinkamas Seimo statuto nuostatas. Darbo autorius Seimo nario apsaugos nuo persekiojimo už balsavimus ar kalbas Seime garantiją priskirtų indemniteto kategorijai.

2. Darbe, apžvelgus pagrindinius Seimo nario imunitetų ir indemniteto istorinės genezės momentus, pastebėta, jog 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje atsižvelgta į Lietuvos parlamentarizmo istorinę raidą, atsispindi kai kurie Lietuvos valstybės laikinosiose ir nuolatinėse konstitucijose buvę teisinio reguliavimo elementai.

3. Nei Konstitucija, nei Seimo statutas ar kiti teisės aktai konkrečiai neįvardija Seimo nario imunitetų ir indemniteto paskirties, nepagrindžia jų reikalingumo bei reikšmės. Darbe išsiaiškinta, jog papildomų garantijų, kurios nėra beribės laiko atžvilgiu, suteikimas Seimo

nariams nėra savivalės išraiška. Jis gali būti pagrįstas siekiu laiduoti Seimo (Tautos atstovybės) sklandų funkcionavimą ir veiklos nepertraukiamumą.

4. Darbe nustatyta, jog Konstitucija, Seimo statutas ir Seimo rinkimų įstatymas įtvirtina teisinę prezumpciją – preziumuojama, kad naujai išrinkto Seimo pirmajame posėdyje, išrinktas Seimo nariu asmuo prisiekia ir įgyja „visas Tautos atstovo teises“ – praranda kandidato į Seimo narius statusą bei įgyja Konstitucijos laiduojamus imunitetus bei indėnitetą. Tačiau praktikoje ši teisinė prezumpcija turi išimčių ir imunitetų bei indėnitetų taikymo pradžios momentas yra nustatomas atsižvelgiant į konkrečią teisinę situaciją. Tuo atveju, jeigu išrinktas Seimo narys dėl ypač svarbių priežasčių neprisiečia pirmajame naujai išrinkto Seimo posėdyje, tai iki tol, kol jis prisieks, toks Seimo narys nesinaudoja Konstitucijos ir Seimo statuto garantuojamu indėnitetu, tačiau yra Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalies subjektas ir naudojami Seimo nario imunitetais.

5. Darbo autoriaus nuomone, Seimo nario imunitetų panaikinimo tvarkos esamas teisinis reguliavimas ne visada aiškus ir lengvai pritaikomas, netikslus terminijos prasme.

Pažymėtina, kad jokiai kitam prokuratūros pareigūnui, įskaitant Generalinio prokuroro pavaduotojus, nesuteikiama teisė kreiptis į Seimą pradėti Seimo nario asmens neliečiamybės atėmimo klausimą. Siekiant užtikrinti operatyvumo principą, darbo autorius mano, jog, esant tam tikroms ekstraordinarinėms sąlygoms (pvz., Generaliniam prokurorui sergant), tikslinga būtų leisti siūlyti Seimui spręsti dėl Seimo nario imuniteto panaikinimo ir asmeniui, einančiam Generalinio prokuroro pavaduotojo pareigas.

Problematiška ir kelianti grėsmę nekaltumo prezumpcijos principui, autoriaus nuomone, yra Seimo statuto 23 straipsnio 1 dalies nuostata, kurioje numatyta, jog išklausomas Generalinio prokuroro pranešimas dėl Seimo nario „<...> padaryto nusikaltimo <...>“. Generalinis prokuroras daro pranešimą apie padarytą nusikaltimą, nors dar teismas nėra išsprendęs Seimo nario kaltumo klausimo. Darbo autorius siūlytų įstatymų leidėjui atitinkamas Seimo statuto pataisas. Galbūt, vietoje vartojamos formuluotės „<...> padaryto nusikaltimo <...>“, įtvirtinant, jog išklausomas Generalinio prokuroro pranešimas „dėl Seimo nario galimai padaryto nusikaltimo“.

Darbe aptarta baudžiamųjų nusižengimų vietos Seimo nario imunitetų teisiniame reguliavime problematika. Vartojamos terminijos aiškumo labui, autorius siūlytų įstatymų leidėjui, Seimo statuto atitinkamose nuostatose, reglamentuojančiose Seimo nario asmens neliečiamybės institutą, „įkomponuoti“ ir baudžiamuosius nusižengimus.

Nei Konstitucija, nei Seimo statutas nepaaiškina, ar Konstitucijos 62 straipsnio 2 dalis (pirmiausia) traktuotina kaip apimanti atskirus Seimo nario imunitetus ir reikalingas atskiras kreipimasis į Seimą dėl sutikimo leisti patraukti Seimo narį baudžiamojon atsakomybėn, atskiras sutikimas dėl suėmimo Seimo nariui paskyrimo ir atskiras kreipimasis dėl kitokio Seimo nario laisvės suvaržymo. Vieningos nuomonės šiuo klausimu teisės doktrinoje nėra. Darbo autorius mano, jog Seimo statute numatytas reikalavimas kreiptis į Seimą atskirai dėl Seimo nario asmens neliečiamybės kiekvieno elemento labiau užtikrintų Seimo nario, ypatingą konstitucinį teisinį statusą turinčio asmens, Konstitucijos laiduojamas garantijas.

6. Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies ir atitinkamai Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalies nuostatos, įtvirtinančios Seimo nario balsavimo ar kalbų Seime apsaugą, suformuluotos labai abstrakčiai ir palieka daug laisvės interpretavimui.

Nei Konstitucija, nei Seimo statutas neatskleidžia Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje vartojamos sąvokos „persekiojamas“ turinio ir palieka didelę laisvę interpretavimui. Sąvoka „persekiojamas“ laikytina kaip apimanti negalimumą nepagrįstai Seimo nariui už balsavimus ar kalbas Seime taikyti teisinę ar drausminę atsakomybę. Daugumoje užsienio valstybių pačiose Konstitucijose yra detalizuojama, kokių veiksmų negalima atlikti parlamentaro atžvilgiu, saugant jo žodžio laisvę, ir taip išvengiama skirtingo spekuliatyvaus interpretavimo. Manytina, jog būtų tikslinga atsižvelgti į kai kurių, galias demokratines tradicijas turinčių, užsienio valstybių teisinę patirtį ir Lietuvoje teisės aktais detalizuoti Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatoje vartojamą sąvoką „persekiojamas“.

Manytina, jog Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies nuostatoje vartojamas žodis „Seime“ reiškia, jog Seimo nario balsavimo ir kalbų apsauga taikoma tik Seimo, Seimo komitetų, komisijų ir frakcijų posėdžiuose ir netaikoma už Seimo ribų. Nors kita vertus, darbo autoriaus nuomone, Seimo veiklos nenutrūkstamumo ir Konstitucijos garantuojamo Seimo nariui laisvo mandato užtikrinimo labui, būtų galima Seimo nario „kalbų“ apsaugos garantiją taikyti ir visuomenės informavimo priemonėse ar kitaip viešai Seimo nario, vykdant jo, kaip Tautos atstovo, pareigas, išreikštoms „kalboms“.

Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje bei Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog už asmens įžeidimą ar šmeižtą Seimo narys gali būti traukiamas atsakomybėn „bendra tvarka“, tačiau niekur nepaaiškinta, ką reiškia vartojami žodžiai „bendra tvarka“. Manytina, jog žodžiai „bendra tvarka“ reiškia, kad Seimo narys už veikas atitinkančias atitinkamai šmeižto ar įžeidimo sudėtį, traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal bendras

Baudžiamojo proceso kodekso numatytas teises procedūras, tačiau reikalingas Seimo sutikimas ir turi būti laikomasi tvarkos, numatytos Seimo statuto 23 straipsnyje.

Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalyje bei Seimo statuto 22 straipsnio 2 dalyje užfiksuota, kad už kalbas Seime, jeigu jos yra šmeižikiškos arba įžeidžiančios, Seimo narys atsako bendra tvarka. Baudžiamasis kodeksas numato atsakomybę už viešus raginimus pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą, kurstymą prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę, riaušių ar teroro akto organizavimą ir kitas konkrečias nusikalstamas veikas, kurių subjektas galėtų būti Seimo narys viešai kalbėdamas, diskutuodamas Seime. Saugant Konstitucijos garantuojamas asmenų teises ir laisves, darbo autorius siūlytų Konstitucijos 62 straipsnio 3 dalies pataisą - būtų galima numatyti, jog „Seimo narys už balsavimus ar kalbas Seime negali būti persekiojamas, tačiau už kalbas, atitinkančias Baudžiamajame kodekse numatytų veikų sudėtis, jis gali būti traukiamas atsakomybėn bendra tvarka“.

7. Šiuo metu esamas Seimo narių socialinio – ekonominio pobūdžio konstitucinių garantijų teisinis reguliavimas neišbaigtas ir neaiškus.

Ydinga yra Seimo narių darbo užmokestį sieti su pareiginės algos baziniu dydžiu, kuris taikomas vienodas tiek Seimo nariams, tiek valstybės tarnautojams, teisėjams ir kitiems valstybės pareigūnams. Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais įstatymu padidinus valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinį dydį, nenumatyta jokių išlygų Seimo nariams – Seimo narių darbo užmokestis padidėjo nuo 2008 m. sausio 1 d. (*de facto*), nors pagal Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalį (*de jure*), Seimo narių darbo užmokestis galėjo pasikeisti tik 2008 m. rudenį. Konstitucija lyg ir nedraudžia didinti Seimo nario atlyginimą, tačiau formaliai Seimo statuto 15 straipsnio 2 dalies nuostata draudžia apskritai keisti Seimo nario atlyginimo dydį Seimo kadencijos metu.

Pastaruoju metu žiniasklaidoje ir visuomenėje linksniuojama Konstitucijos garantuojamų Seimo nariams kompensacijų, su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms atlyginti, dilema. Konstitucinis Teismas 2004 m. liepos 1 d. nutarime įpareigojo įstatymų leidėją nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad kiekvienu atveju būtų galima patikrinti, ar minėtos Seimo nariui skiriamos lėšos naudojamos pagal paskirtį. Iki šiol 2004 m. Konstitucinio Teismo nutarime suformuluotas įpareigojimas įstatymų leidėjo nėra įgyvendintas.

Įstatymais ir kitais teisės aktais Seimo narių atostogų institutas nėra reglamentuojamas. 2004 m. liepos 1 d. nutarime Konstitucinis Teismas įpareigojo įstatymų leidėją (2005 m. vasario 10 d. sprendimu konkretizavo įpareigojimą) ne bet koku teisės aktu, o įstatymu, sureglamentuoti Seimo nario kasmetinių mokamų atostogų trukmę (kuri negali būti trumpesnė už įstatymais nustatytą minimalią trukmę, bet negali būti ir nepagrįstai ilga), atostogų apmokėjimo dydį, kitas esmines atostogų sąlygas. Iki šiol šie Konstitucinio Teismo įpareigojimai įstatymų leidėjo taip pat nėra įgyvendinti. Teisinė situacija, kai teisės aktais Seimo narių atostogos apskritai nėra reglamentuojamos, autoriaus nuomone, yra ydinga ir keistina priimant atitinkamas Seimo statuto pataisas.

Kai kurių užsienio valstybių teisinėse sistemose numatyta parlamentaro teisė atsisakyti liudyti dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo atlikdamas savo pareigas. Lietuvoje šiandien nei konstitucinės teisės, nei kitų teisės šakų normos nenumato analogiškos Seimo narių teisės. Darbo autoriaus nuomone, tikslinga būtų priimti atitinkamas Seimo statuto ir kitų teisės aktų pataisas, numatant Seimo nario teisę atsisakyti liudyti dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo išimtinai atlikdamas savo pareigas, numatant šią teisę ribojančias išimtis.

Santrauka

Seimo nario imunitetai ir indėmnitetas – teisinio reguliavimo problemos.

Magistro darbe tiriama Lietuvos Respublikos Seimo nario teisinio statuso elementų - *imunitetų* ir *indėmniteto* - teisinis reguliavimas, apsiribojant Lietuvoje nustatyto teisinio reglamentavimo apžvalga, tačiau pažvelgiant lyginamuoju požiūriu į kai kuriuos atskirų valstybių nacionalinių teisės sistemų teisinio reguliavimo aspektus.

Darbą sudaro įžanga, penkios dėstomosios dalies struktūrinės dalys, išvados bei panaudotų šaltinių sąrašas. Darbo dėstomoji dalis pradėdama nuo bendro Seimo nario imunitetų ir indėmniteto sampratos, paskirties bei reikšmės aptarimo. Toliau darbo dėstomosios dalies struktūra konstruojama atsižvelgiant į atskirus Seimo nario imunitetų ir indėmniteto teisinio reguliavimo aspektus, tuo pačiu aptariant problemas. Identifikuojamas Seimo nario imunitetų ir indėmniteto taikymo pradžios momentas, aptariamas Seimo nario imunitetų panaikinimo tvarkos teisinis reguliavimas (teoriniu ir praktiniu aspektais), Seimo nario indėmniteto turinio svarbiausi elementai. Darbe formuluojamos pagrindinės išvados, gautos išanalizavus Seimo nario imunitetų ir indėmniteto teisinį reguliavimą Lietuvos Respublikoje, pateikiami autoriaus siūlymai dėl aptartų problemų sprendimo.

Autorius tikisi, jog magistro darbas bus akstinas atkreipti įstatymo leidėjo ir teisės mokslininkų dėmesį į kai kurias Seimo nario imunitetų ir indėmniteto teisinio reguliavimo problemas, siekiant, kad būtų tobulinamas esamas teisinis reguliavimas bei pagausėtų mokslinės literatūros nagrinėjama tema. Seimo nario imunitetai ir indėmnitetas Lietuvos Respublikoje reglamentuojami tiek Konstitucijoje, tiek įstatymais ir poįstatyminiais teisės aktais, tačiau esamas teisinis reguliavimas, darbo autoriaus nuomone, ne visada aiškus ir lengvai pritaikomas praktikoje, netikslus terminijos prasme, paliekantis daug laisvės galimam skirtingam interpretavimui.

Summary

Immunity and Indemnity of the Seimas Member - Legal Regulation Problems.

The Master's thesis studies the legal regulation of some legal status elements of the Seimas member of the Republic of Lithuania - *immunity* and *indemnity* - limited by legal regulation review established in Lithuania but from the comparative point of view towards some legal regulation aspects of national legal systems of some particular states.

The thesis consists of an introduction, five structural parts of the presentational part, conclusion and a list of used sources. The presentational part of the thesis starts from discussion of general conception of immunity and indemnity of the Seimas member, purpose and meaning. Further construction of structure of the presentational part is realized under consideration of some certain aspects of the legal regulation of the Seimas member immunity and indemnity thus discussing the problems. Seimas member immunity and indemnity application commencement moment is identified, legal regulation of Seimas member immunity cancellation procedure (under theoretical and practical aspect) and the most important elements of the Seimas member indemnity contents are discussed. The thesis lays down main conclusions obtained upon analyzing of legal regulation of the Seimas member immunity and indemnity in the Republic of Lithuania, presents the author's suggestions on settlement of the problems discussed.

The author hopes that the Master's thesis will be an impulse for drawing attention of lawmakers and legal scientists to some legal regulation issues of the Seimas member immunity and indemnity in order to improve the available legal regulation and increase the number of the scientific literature on the subject under the question. The Seimas member immunities and indemnity are regulated both in the constitution and in the legal acts and subordinate acts in the Republic of Lithuania, but, in the author's opinion, the legal regulation available is not always clear and easy to apply in practice, imprecise from the viewpoint of terminology, leaving much freedom for some possible different interpretation.

8. Literatūros sąrašas

TEISĖS NORMINIAI AKTAI

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija (Valstybės žinios, 1995-05-16, Nr. 40-987);
2. Protokolas (Nr. 36) dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų (1965) - E. Protokolas, pridėtas prie Europos bendrijos steigimo sutarties ir Europos atominės bendrijos steigimo sutarties. *Oficialusis leidinys C 321 E* , 29/12/2006 p. 0318 – 0324;
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014);
4. Lietuvos Respublikos Laikinasis Pagrindinis įstatymas. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas (Valstybės žinios, 1990, Nr. 9-224);
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341, Nr. 46);
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741);
7. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1);

8. Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinio dydžio, taikomo 2008 metais įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 80-3224);
9. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1919);
10. Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 68-2774);
11. Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2633);
12. Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 75-2271);
13. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254);
14. Lietuvos Respublikos seimo statutai (Valstybės žinios, 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97);
15. Lietuvos Respublikos seimo rinkimų įstatymas (Valstybės žinios, 1992, Nr. 22-635; 2000, Nr. 59-1760);
16. Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcija, patvirtinta Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. 5-V-375 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. liepos 25 d. įsakymo Nr. 5-V-462 „Dėl Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2007, Nr. 65-2544.

17. Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2006 m. sausio 20 d. sprendimas „Dėl Seimo narių lėšų su parlamentine veikla susijusioms išlaidoms naudojimo tvarkos“.
18. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“ projekto Nr. XP-203.
19. Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“ projekto Nr. XP-203.
20. PAULAUSKAS, Artūras. Lietuvos Respublikos seimo statuto projektas „Dėl Seimo statuto papildymo 15¹, 15², 15³, 15⁴ ir 15⁵ straipsniais“. Lietuvos Respublikos Seimas, 2005.

MOKSLINĖ LITERATŪRA

1. BIRMONTIENĖ Toma, *et al.* *Lietuvos konstitucinė teisė* : vadovėlis.- 2-asis leidimas. Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002;
2. DAMBRAUSKIENĖ G., *et al.* *Lietuvos teisės pagrindai* : vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius : Justitia, 2004;
3. KINDERYS, Algimantas (atsakingasis redaktorius). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2003;
4. Lietuvių kalbos institutas, red. kol.: St. Keinys (vyr. red.) ir kt. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*.– 4-asis leid. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000;

5. RÖMERIS, Mykolas. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. Vilnius : UAB „Pozicija“, 1994;
6. SINKEVIČIUS, Vytautas. Seimas – Tautos atstovybė (konstituciniai pagrindai). *Jurisprudencija*, 2006, t. 9 (87);
7. ŠILEIKIS, Egidijus. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius : Teisinės informacijos centras, 2003;
8. ŠILEIKIS, Egidijus. *Seimo nario teisinė padėtis*. Vilnius: Finansų ministerijos Mokymo centro leidybos grupė, 1996;
9. VALANČIUS, Kazimieras Liudvikas. *Lietuvos valstybės konstitucijos.- 2-asis pataisytas ir papildytas leid.* Vilnius: UAB „Ekonomikos mokymo centras“, 2001;
10. VANSEVIČIUS, Stasys. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000;
11. VARAŠKA, Mantas, ir BUTVILAVIČIUS, Darius. Parlamento nario indėnitas: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56);
12. ŽILYS, J. Parlamentaro konstitucinio statuso bruožai demokratijoje. Teisinis istorinis aspektas. *Parlamento studijos 2*, 2004.

PRAKTINĖ MEDŽIAGA

21. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1986 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Lingens prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 9815/82, Serija A Nr. 103;
22. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Castells prieš Ispaniją*, pareiškimo Nr. 11798/85. Serija A Nr. 236;

23. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *Janowski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 25716/94, Reports of Judgements and Decisions 1999 – I;
24. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Feldek prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 29032/95;
25. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 47 straipsnio (2003 m. balandžio 3 d. redakcija) 4 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2004 m. liepos 1 d. dekreto Nr. 140 „Dėl Apygardos teismo teisėjo atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 83 straipsnio (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 1, 2 dalims, 84 straipsnio (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 1, 6 dalims, 86 straipsnio (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 2 daliai, 90 straipsnio (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 1 dalies 5 punktui, 6 daliai, taip pat dėl bylos dalies pagal pareiškėjo – Lietuvos Apeliacinio teismo prašymą ištirti Lietuvos Respublikos Prezidento 2004 m. liepos 1 d. dekreto Nr. 140 „Dėl Apygardos teismo teisėjo atleidimo“ atitiktį Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 90 straipsnio 7 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nutraukimo“. Valstybės žinios, 2007, Nr. 134-5427;
26. Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas „Dėl LR Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 15 str. 4 d. atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ išaiškinimo“. Valstybės žinios, 2005, Nr. 21-664;
27. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 15 str. 4 d. atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3894;

28. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo 11 straipsnio (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) ir 2 straipsnio 2 dalies (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 85-3094;
29. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1105;
30. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narių darbo sąlygų įstatymo 13 straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 1999, Nr. 96-2769;
31. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto II dalies 9, 9-3, 9-6, 10 ir 10-1 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 1994, Nr. 16-271;
32. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto II dalies 5 skirsnio 25 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 1993, Nr. 66-1260;
33. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl Seimo rinkimų įstatymo pataisų“. Valstybės žinios, 1993, Nr. 61-1166;
34. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje *UAB (duomenys neskelbtini) prieš A. M.*, Nr. 1N-50/2007;
35. Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje *P. V. prieš A. M.*, Nr. N-48/2007;

36. Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 59(541). *Stenogramos*, 2004-07-22, Nr. 307;
37. Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 23(123). *Stenogramos*, 1997-10-31, Nr.65;
38. Lietuvos Respublikos Seimo stenograma Nr. 1(98). *Stenogramos*, 1997-09-12, Nr. 54;

ELEKTRONINIAI DOKUMENTAI

1. Pranešimas dėl prašymo ginti Witoldo Tomczako imunitetą ir privilegijas. *Europos Parlamento Plenarinio posėdžio dokumentas* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-08]. Europos Parlamentas, 2008, Nr. A6-0008/2008. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0008+0+DOC+WORD+V0//LT>;
2. Pranešimas dėl prašymo atšaukti Tobiaso Pflügerio imunitetą ir privilegijas. *Europos Parlamento Plenarinio posėdžio dokumentas* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-08]. Europos Parlamentas, 2006, Nr. A6-0084/2006. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2006-0156+0+DOC+WORD+V0//LT>;
3. Italijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą: <http://www.senato.it/istituzione/29375/131336/131337/131338/131352/articolo.htm> >;
4. Lenkijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą: http://www.servat.unibe.ch/law/icl/pl00000_.html >;

5. Prancūzijos Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:
<http://www.elysee.fr/elysee/francais/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html>;
6. Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucija [interaktyvus] [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:
<<http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/>>;
7. *Le statut des sénateurs et l'exercice du mandat* [interaktyvus] [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą:
<<http://www.senat.fr/role/statut.html>>;
8. NIKITENKA, Denisas. Rinkimų dalyviai - imuniteto džiunglėse. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus], 2007-01-01, [žiūrėta 2008-04-11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ve.lt/?rub=1065924810&data=2007-02-1&id=1170260452>>;
9. IGNATAVIČIUS, Tadas ir BRUVERIS, Vytautas. *Dvi kėdes vieni peikia, kiti giria.* "Lietuvos rytas" [interaktyvus] [žiūrėta 2008-03-07]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lrytas.lt/-12048678491203944873-p1-Lietuvos-diena-Dvik%C4%97des-vieni-peikia-kiti-giria.htm>>.